

Migrace občanů v zemích EU

Tomáš Jordán

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tomáš JORDÁN**
Osobní číslo: **H10177**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Migrace občanů v zemích EU**

Zásady pro vypracování:

- Zpracování rešerše a studium odborné literatury.**
- Vymezení terminologie v oblasti migrace, migrační politiky a sociálních dopadů migrace.**
- Stanovení výzkumného problému.**
- Realizace kvantitativního výzkumu.**
- Zpracování a vyhodnocení získaných dat.**
- Prezentace získaných výsledků výzkumu a jejich shrnutí.**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARŠA, Pavel a Andrea BARŠOVÁ. Přistěhovalectví a liberální stát. Brno: MPU, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

BURCIN, Boris a kol. Demografická situace České republiky. Praha: Slon, 2010. ISBN 978-80-7419-024-7.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

CSABA, Szaló. Transnacionální migrace. Brno: CDK, 2007. ISBN 978-80-7325-136-9.

MASSIMO, Livi Bacci. Populace v evropské historii. Praha: NLN s.r.o, 2003. ISBN 80-7106-495-5.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2013**

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k větší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na analýzu migračního chování občanů přicházejících do zemí EU a ČR. Cílem této práce je objektivně přiblížit problematiku migrace v Evropě. A to jak v historickém, tak v současném kontextu se zaměřením se na ukrajinskou menšinu pobývací na území České republiky. Zaměřuje se zejména na její pracovní uplatnění na trhu práce v ČR a také na porovnání s ruskou menšinou, včetně poukázání na jednotlivá jejich specifika. V práci jsou využity všechny dostupné prostředky (rešerše literatury, rozhovory a analýza dat).

Klíčová slova: Migrace, imigranti, azyl, Evropská unie, společná azylová a migrační politika Evropské unie, multikulturalismus, migrační vlna, komunitarizace

ABSTRACT

This work is concentrated on analysis of migratory behaviour of citizens coming to countries of European Union and the Czech Republic. The object of my work is to approach objectively issue of migration in Europe. As in historical so as in present context to concentrate on Ukrainian minority staying on territory of the Czech Republic. Particularly its working use in labour market in the Czech Republic and also comparison with Russia minority, including to point at its individual specifics. At work there are utilized all accessible devices (research of literature, questionnaires inquiry, analysis of datas).

Key words: Migration, immigrants, asylum, European Union, communal asylum and migration politics of European Union, multiculturalism, migration surge, commutation

V úvodu této práce je nutno konstatovat, že na jejím vzniku se cennými radami a připomínkami podílela doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D, za což jí patří poděkování autora práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 MIGRACE	11
1.1 KLASIFIKACE MIGRAČNÍ POLITIKY	12
1.2 MIGRACE LIDÍ V DĚJINÁCH	14
1.2.1 Migrace občanů v Evropě před vznikem EU	15
1.3 VLIV VZNIKU EU NA POSTAVENÍ MIGRANTŮ A V RÁMCI EU	17
1.3.1 Tři základní fáze vývoje EU:.....	18
1.4 TAMPERSKÁ PĚTILETKA A HAAGSKÝ PROGRAM	22
1.5 SPECIFIKA MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	23
1.6 MIGRACE A MULTIKULTURALISMUS	25
1.6.1 Problém asimilace či integrace přistěhovalců	26
2 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI TRHU PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	27
DEFINICE POLITIKY ZAMĚSTNANOSTI.....	27
2.1 TRH PRÁCE V ČR – CIZINCI.....	27
2.1.1 Evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR	30
2.2 PLATNÁ POVOLENÍ K ZAMĚSTNÁNÍ CIZINCŮ.....	31
2.2.1 Povolení k zaměstnání bez ohledu na situaci na trhu práce se vydává cizinci:	32
2.2.2 Vydání „zelené“ karty	35
2.2.3 Vydání „modré“ karty	36
2.3 DRUHY POVOLENÍ K ZAMĚSTNÁNÍ	36
2.4 EVIDENCE MINISTERSTVA PRŮMYSLU A OBCHODU ČR	38
2.4.1 Cizinci s živnostenským oprávněním.....	38
2.4.2 Nelegální zaměstnávání.....	40
2.4.3 Zaměstnanost cizinců v ČR v roce 2011	42
2.5 POČETNÉ ZASTOUPENÍ CIZINCŮ.....	43
2.6 CIZINCI.....	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
3 UKRAJINSKÁ MENŠINA.....	47
3.1.1 Situace Ukrajinských migrantů v České republice.....	48
3.1.2 Ekonomická aktivita občanů z Ukrajiny v ČR.....	49
3.1.3 Ukrajinská menšina z pohledu občanů ČR	50
4 VÝZKUMNÉ CÍLE.....	51

4.1	CÍL VÝZKUMU	51
4.2	VÝZKUMNÝ CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY (VO):	51
4.2.1	Polostrukturovaný rozhovor	52
4.3	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	54
5	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT	56
5.1	DŮVODY PRO PŘÍCHOD JEDNOTLIVÝCH MIGRANTŮ Z UA DO ČR VO č. 1.....	57
5.1.1	Práce	57
5.1.2	Cílová země ČR	57
5.1.3	První dny po příjezdu do ČR.....	57
5.2	PODMÍNKY PŘIJETÍ MAJORITNÍ SPOLEČNOSTÍ VP č. 2.....	58
5.2.1	Diskriminace	58
5.2.2	Sousedé	58
5.2.3	Bydlení	58
5.3	ROZDÍLNOST JEDNOTLIVÝCH KULTUR UA VS. ČR VO č. 3.....	59
5.3.1	Jazyk.....	59
5.3.2	Náboženství.....	59
5.3.3	Nová identita	59
5.3.4	Děti	60
5.4	POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI A UPLATNĚNÍ SE NA TRHU PRÁCE VO č. 4.....	60
5.4.1	Hledání práce.....	60
5.4.2	Uplatnění se v oboru	61
5.4.3	Současné pracovní příležitosti a jejich ohodnocení	61
5.5	SHRNUTÍ VÝZKUMU	61
6	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
	SEZNAM OBRÁZKŮ	68
	SEZNAM TABULEK.....	68
	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce byla zvolena problematika migrace občanů v rámci Evropské unie a v rámci České republiky. K volbě tohoto předmětného tématu bylo přistoupeno z toho důvodu, že v současném globalizovaném světě dochází k růstu imigrace občanů, což přináší závažné politické, sociální, hospodářské, kulturní i religiozní důsledky, které ovlivňují celou světovou populaci. Jak je v této práci podrobně rozpracováno, jde jednak o důsledky pozitivní spočívající ve vzájemném obohacování místního obyvatelstva i imigrantů, avšak rovněž o dopady negativní, projevující se v některých regionech zvláště výrazně v xenofobním chování obyvatel vůči imigrantům a neadekvátními reakcemi imigrantů.

Cílem této práce je objektivně přiblížit problematiku migrace v Evropě i v České republice zejména pak pozici ukrajinské minority, její specifika a především uplatnění se na trhu práce v ČR. Toto téma je mně poměrně blízké, protože jsem na Ukrajině nějaký čas pobýval. Přišel tak do kontaktu s místním obyvatelstvem a měl tak jedinečnou možnost poznat zblízka jejich kulturu, mentalitu a ostatní hodnoty. V první části je rozebírána migrace z hlediska teoretického, poté následuje krátké vyhodnocení tohoto fenoménu v jeho historickém kontextu. Další část práce popisuje analýzu projevů a důsledků migrace obyvatel v Evropě před významným historickým předělem, kterým byl dozajista ve všech sférách společenského bytí vznik Evropské unie. Ústředním bodem této části je popis toho, jaký měl vznik Evropské unie vliv na postavení všech kategorií migrantů.

Obsahem druhé části práce je rozbor projevů migrace ve významných oblastech života společnosti, jako v oblasti politické, ekonomické, kulturní a náboženské. Specifické rysy migrace v České republice od jejího vzniku až do současné doby jsou zahrnuty do třetí části této práce, přičemž za její vyvrcholení lze považovat rozbor problematiky migrantů z Ukrajiny na základě poznatků získaných kvalitativním výzkumem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MIGRACE

Nejobecněji lze migraci charakterizovat jako stěhování živých tvorů a to jak lidí, tak rovněž živočichů z jednoho místa do druhého. Vzhledem k určité konkrétní populaci je možno rozlišit emigraci, což je souhrn subjektů, které se z této populace odstěhovaly v určitém časovém rozmezí, a imigraci, což je naproti tomu počet subjektů, které se do této populace za určité časové období přistěhovaly. Migrací v lidské populaci se rozumí pohyb obyvatelstva, při němž dochází ke změně bydliště uvnitř nebo přes hranice určité správní jednotky zásadně uvnitř státu nebo států, ve kterých existují srovnatelné hospodářské podmínky nebo platí obdobné politické zákony a etická či náboženská pravidla. Migrace může vyvolat a také často vyvolává rozsáhlé hospodářské, kulturní i populační důsledky. Pod pojmem emigrace je nutno z hlediska zdroje pohybu vidět vystěhování obyvatel. O emigraci se jedná v případě, když obyvatelé mohou realizovat svou vůli. Naopak jestliže si obyvatelstvo nemůže svobodně zvolit pobyt anebo by muselo podstoupit změnu, například konvertovat k jinému náboženství, jedná se o vyhnaní, lidé se stávají exulanty. Důvody k vystěhování mohou tkvět v hospodářské, politické či náboženské rovině nebo se skládají z kombinace těchto rovin. Výraz imigrace se používá v souvislosti s fenoménem přistěhování obyvatelstva. (Barša, Baršová, 2005, s. 17)

Zahraniční migrace je chápána jako pohyb lidí napříč hranicemi států, je však stále relativně novým jevem a je spjata se vznikem a budováním národních států v 16. a 17. století. V té době docházelo k utváření centrálních vlád, které definovaly státní území a vybíraly daně. S tím také souvisí připoutávání populace k danému teritoriu. Instituce národnosti a státní příslušnosti se plně vyvinuly až v 19. a 20. století, kdy došlo k zavedení systému pasů, víz a hraničních kontrol a hranice byly uzavírány vůči cizím státním příslušníkům. (Rabušic, 2003, s. 8)

Samotný **proces migrace** je ucelenou problematikou a osobní rozhodnutí migrantů podléhá spoustě faktorů. Dle Drbohlava se identifikují vedle strukturálních parametrů vázaných na samotné migranty (např. pohlaví, věk, vzdělání, zdraví apod.) také parametry cílových zemí, kde mimo geografické polohy a socioekonomické situace, hrají důležitou roli také migrační politika a migrační historie konečných-cílových zemí (včetně již usazených diaspor). Doplněním těchto faktorů je pak míra tolerance většinové společnosti, ale mimo jiné i náhoda a souběh dobových událostí. (Drbohlav, 2003, s. 26)

Cizinci, kteří se usazují v nové zemi, pak procházejí **procesem integrace** do dané nové společnosti. Jedná se o proces, který trvá dlouhou dobu a začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva je tedy zdoluhavé. Integrace cizinců je uceleným jevem, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, kulturní, právní, psychologické, sociální, a náboženské aspekty. Na úspěšnost procesu integrace mají vliv tři faktory. Jedná se o sociální klima vyjádřeno prostřednictvím tolerance domácí společnosti k imigrantům, vládní politika vůči imigrantům, a síla etnické komunity. (Rabušic, 2003, s. 33)

1.1 Klasifikace migrační politiky

Proces utváření migračních politik souvisí s principem územní suverenity jednotlivých států států (17. století). Zatímco zprvopočátku byla migrace hlavně o osidlování a kolonizování nových území a vyspělé státy Evropy byly především zeměmi emigrace, pak dnešní vyspělé státy se staly převážně zeměmi imigrace. Tento obrat nastal po 2. světové válce, kdy se postupně začalo obracet saldo migrace a v letech 1960 až 1969 dosáhla Evropa kladného salda migrace +250 000 obyvatel. (Bade, 2005, s. 282) V této souvislosti pak politiky, směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice a jejich pohybu na území států, jehož nejsou občany, lze vymezit jako migrační politiky. (Bade, 2005, s. 282)

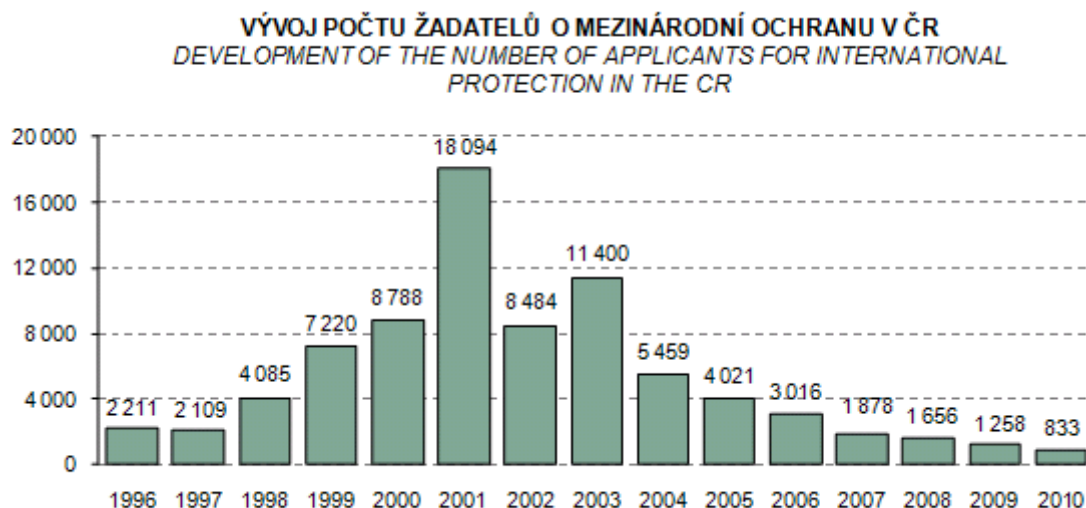
Dle Baršové na migrační politiku navazuje imigrační politika, která má tak za účel podpořit začleňování přistěhovalců a to jak jednotlivců, tak i celých skupin, do společnosti a to zejména v oblasti sociální a politické soudržnosti společnosti. (Baršová, 2005, s10).

Drbohlav vymezuje tři základní modely přístupu k integraci a její politice ze strany států, které takto politiky prosazovaly nebo prosazují:

- 1.) **Diskriminační (tzv. differential exclusion) model**, chápe imigraci jako dočasnou, a proto nemusí usilovat včlenění přistěhovalců do společnosti tak, aby byly zajištěny podmínky sociální a politické soudržnosti společnosti. Neexistence integrační politiky a nemožnost vstoupit do oblastí jako je systém sociální participace na politickém životě nebo nemožnost získat občanství, je chápána jako záruka, že se hostující cizinci vrátí do své země původu. Typickým představitelem této politiky bylo až do konce 90. let minulého století západní **Německo**.

- 2.) **Asimilační model integrační politiky** vnímá přistěhovalce jako rovnocenné příslušníky společnosti za podmínky, že se asimilují do dominantních kulturních vzorců. V tomto případě jsou zakázána jakákoli politická společenství na základě etnické, regionální nebo kulturní identity. Rychlý zisk práv majoritní společnosti má přistěhovalcům má kompenzovat ztrátu odlišného jazyka a kulturních a sociálních rysů. Prototypem státu s touto integrační politikou je **Francie**.
- 3.) **Multikulturní (či pluralistický) model** přistupuje k přistěhovalcům jako ke kulturně odlišným komunitám, které mají harmonicky fungovat v rámci širšího politického celku. Podporuje tak odlišnost (jazyková, kulturní, sociální) minorit (přistěhovalců) a to i po několik generací. Typickým představitelem prosazování této integrační politiky je **Velké Británie**. (Drbohlav, 2001, s. 88)

V současné době dochází k uplatňování výše zmíněných modelů politik a ve zjednodušeném pohledu jsou v nynější době v EU prosazovány politiky integrace, které uznávají kulturní odlišnosti přistěhovalců do té míry, pokud nejsou v rozporu s politickými a sociálními principy domácích společností. Pro usnadnění a přehled o migrujících osobách na územích jednotlivých států se vedou statistiky a zabývá se jimi **demografie**. (Burcin, 2010, s. 67)

Graf č. 1: Vývoj žadatelů v ČR o azyl k 31.12.201

Zdroj: ČSÚ 2012

Vzhledem k významu migrace byla vypracována řada ukazatelů, pomocí nichž lze měřit i její intenzitu. Data však nebývají zpravidla úplná a také nelehce dostupná. Dostupnost dat k výzkumům a statistickým potřebám se snižuje díky nízké ochotě imigrantů vypovídat a poskytovat bližší údaje o svém pobytu na území daného státu. Co se týká např. České republiky, ta se řadí co by do zpracování statistických údajů k zemím s poměrně dobře vedenou statistikou. To vyplývá však především z toho, že ČR patří rozlohou mezi malé státy, tudíž je možné mít dobře vedenou statistiku i díky relativně malému pohybu imigrantů ve srovnání s podstatně většími zeměmi EU. Celkové počty migrantů se stejným místem odchodu a se stejným místem příchodu vytvářejí tzv. migrační proudy. (Kalibová, Pavlík, Vodáková, 2009, s. 67).

1.2 Migrace lidí v dějinách

Migrace obyvatel je jevem, který fakticky existuje od vzniku člověka jako druhu homo sapiens a jeho evoluce. Z nalezišť ostatků lze usuzovat, že tomu tak bylo, skupiny lidí se stěhovaly především proto, aby našly zdroje obživy. Historicky pak lze doložit velké migrace Židů v důsledku asyrské expanze kolem roku 722 př.n.l. a v důsledku babylonské expanze roku 586 př.n.l. V oblasti Evropy je velmi významné tzv. stěhování národů, při-

čemž tato migrace vytvořila základ pro podobu středověké Evropy. Velmi významnou migrací byl rovněž vpád Arabů v 7. a v 8. století, který významně poznamenal další historický vývoj jak v Evropě, tak především v oblasti Pyrenejského poloostrova a na Blízkém východě. Východní část Evropy Rusko a část Asie byly poznamenány expanzí Čingischána, ke které došlo ve 13. století. Výrazné migrační vlny lze zaznamenat poté v době od roku 1717 do počátku 2. světové války. Nejvýraznější byl přesun 65 milionů lidí z Evropy do Severní a Jižní Ameriky a několik dalších milionů, především otroků, z Afriky do Severní a Jižní Ameriky. (Bade, 2005, s. 53)

1.2.1 Migrace občanů v Evropě před vznikem EU

V geografickém prostoru dnešních států Evropské unie docházelo k migraci jak bylo nastíněno skoro již od nejstarších dob.

„Velká migrace představovala nejpůsobivější demografický jev 19. století z hlediska svého rozsahu i dopadu na vývoj několika světadílů. S první světovou válkou však podmínky, které tuto migraci umožnily, zanikly. Slábla jak poptávka v tradičních cílových zemích, tak i nabídka ze strany Evropy, kde se demografický růst zpomaloval. Tyto dva jevy nejprve působily pozvolna a teprve dvě historické události – válka a migrační politika různých států – tuto velkou migrační vlnu rázně zastavily. Bylo spočítáno, že v letech 1906 – 1915 opouštělo každoročně Evropu asi 1,4 milionů emigrantů. Po nevyhnutelém útlumu způsobeném válkou se tento počet v letech 192 – 1930 snížil zhruba na 0,6 milionů a pot v letech 1930 – 1940 na něco málo přes 100 000 emigrantů ročně. V desetiletí následujícím po druhé světové válce se sice emigrace obnovila, ale pouze na relativně krátkou dobu. Nejúčinnější brzdou migrace byla omezení přijatá pojenými státy, která vyvrcholila roku 1924 přijetím migračního zákona National Origin Act, který nejenže stanovil roční kvótu počtu přistěhovalců (o něco více než 150 000 osob oproti 900 000 z předválečného období), ale zahrnoval též sankce vůči oblastem původu „nové imigrace“ tj. zemí jižní a východní Evropy. Například italská kvóta, která představovala zhruba čtvrtinu celkové imigrace do USA v období před první světovou válkou - činila po tomto opatření necelá 4 procenta celkové povolené imigrace. I další cílové země, mimo jiné pod vlivem velké hospodářské krize, zavedly omezující opatření a stanovily imigrační kvóty: Jihoafrická republik (1930), Nový Zéland (1931), Austrálie (193) a Brazílie (1934). Ať již byly důvody těchto opatření ze strany cílových zemí jakékoliv – snaha o vyloučení etnicky či kulturně

nežádoucí imigrace, ekonomické problémy či přesvědčení, že společnosti složené z přistěhovalců již dosáhly stabilní rozložení - éra velké migrace se uzavřela, alespoň v Evropě. Dočasné obnovení zaoceánské emigrace po druhé světové válce se odehrálo v jiném kontextu, v němž šlo spíše o hledání práce o spojení rozdělených rodin a o usazení válečných uprchlíků. Amerika se tak paradoxně ve druhé polovině 20. století Evropě vzdálila více než na začátku století“ (Massimo Livi Baccii, 2003, s. 206)

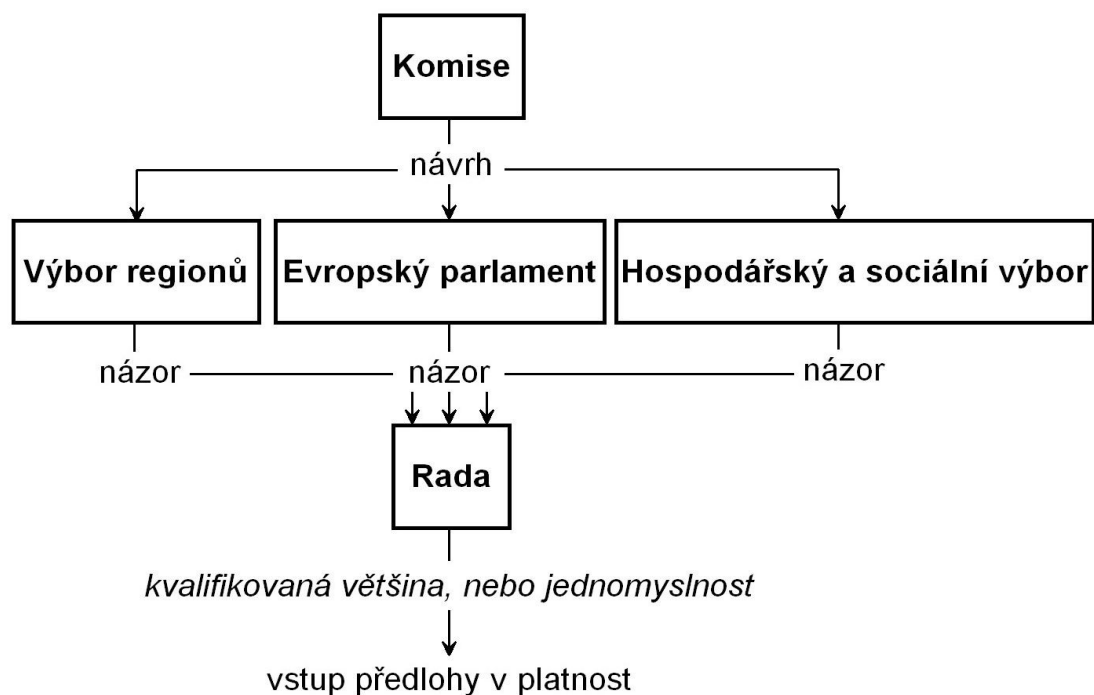
„Také 2. světová válka byla dobou násilných přesunů obyvatelstva – miliony lidí z území okupovaných Němci byly přinuceny pracovat v Německu a pracovat museli také váleční zajatci. Etničtí Němci osidlovali dobytá území a nacisté z nich deportovali a vyvraždili odhadem až 6 000 000 Židů. Na konci války uteklo nebo bylo vyhnáno z východní Evropy a usídlilo se v Německu na 12,5 milionů Němců (kolem půl milionu skončilo v Rakousku a okolních zemích). Byly-li tyto přesuny mimo jiné důsledkem pokusu Německa kolonizovat kontinent východní Evropy, pak po 2.světové válce podobně přicházeli zpět osadníci západních zemí, kteří předtím kolonizovali mimoevropské kontinenty. Mezi rokem 1940 – 1975 se do Evropy vrátilo klem 7 milionů kolonistů evropského původu. Nejsilnější podíly eurokoloniální imigrace připadaly v případě Velké Británie na Keňu, Indii a Malajsii, v případě Francie a Itálie to byla severní Afrika, v Belgii zase kongo, v Nizozemí pak Indonésie a v případě Portugalska se jednalo o Angolu a Mosambik. (Bade, 2005, s. 287 – 288)

S kolonisty odcházely také skupiny, jejichž byli prorektorem (např. alžírští Židé), nebo kteří s nimi kolaborovali nebo bojovali po jejich boku (tzv. harki v Alžírsku či Indové přesídlení do Afriky pod britskou správou). K těmto skupinám se však záhy přidávali i další obyvatelé kolonizovaných společností, kteří začali hledat v západní Evropě příležitost k blahobytnějšímu či svobodnějšímu životu. Návratová „dekolonizační“ imigrace tak byla doplněna a brzy přebita imigrací „postkoloniální“. Do Evropy mířil silící proud mimo evropských ekonomických migrantů. Starý svět pro ně začal hrát stejnou roli, jakou hrál Nový svět pro předcházející generace Evropanů. Migrace do západní Evropy existovala paralelně s pokračující vnitroeuropejskou pracovní imigrací z Itálie, Portugalska, Řecka a posléze z Jugoslávie, k níž se v 90. letech přidala pracovní migrace z východní Evropy. Západní Evropa, která byla jako celek od 16. století kontinentem emigrace, se po 2. světové válce stala kontinentem imigrace. (Barša, Baršová, 2005, s. 95)

1.3 Vliv vzniku EU na postavení migrantů a v rámci EU

Ve skutečnosti bylo historickým mezníkem v oblasti imigrace uzavření Římské smlouvy v roce 1957.

Římská smlouva, kterou začala evropská integrace, se zakládá na volném pohybu občanů jednotlivých států v nově vzniklém a ohraničeném evropském prostoru. Tento svobodný pohyb občanů, ale i volný pohyb služeb, zboží, kapitálu vytváří základní podmínku k fungování společného trhu. Takovéto stěhování zejména za prací, bylo po dlouhou dobu téměř jediným důvodem migrace, který byl společným znakem pro všechny členské země Evropské unie. Migrace ze zemí mimo Evropského společenství a později Evropské unie, byla pouze okrajová a země tomu nepřikládaly nijak zvlášť velký význam. Později ji však začala Evropská unie pokládat za problém a dnes tvoří přistěhovalectví jednu z nejdůležitějších agend, která je velmi aktivním prvkem politické scény jednotlivých zemí Unie. Velmi zásadní změny, na rozdíl od jiných státních uskupení, postihly Evropskou Unii před více než 20 lety a tuto radikální změnu by třeba v 70. letech asi málokdo předvídal. Z tohoto důvodu musely jednotlivé země unie postupně změnit migrační politiku a přistoupily k realizaci reforem základních smluv. Jednou takovou první základní reformou se stalo ve zrychleném schválení v roce 1986 sjednocení trhu a pohyb občanů mezi jednotlivými zeměmi unie bez kontrol. O to více se však diskutovalo, jak zabezpečit vnější hranice. Harmonizovaná a společná migrační politika byla odpovědí na tuto problematiku. Byla proto vnímána původně jako nezbytný soubor opatření k realizaci společného trhu. Obsahovala podmínky o udělování azylu jednotlivým žadatelům, přístup k uprchlíkům a také způsob střežení vnější hranice. S postupem času se tato migrační politika více dotýkala vlastní přistěhovalcké politiky svobodný příchod přistěhovalců a následné jejich integrace. Do konce 90. let převažovalo při náhledu na migrační politiku především bezpečnostní hledisko. Pro lepší představu o fungování EU si uveďme jednoduché funkční blokové schéma:

Graf č. 2: Blokované schéma struktury EU

Zdroj: Euroskop

Až teprve v posledních letech se daří migrační politiku propojovat s jednotlivými oblastmi, jako jsou např. ochrana základních práv, sociální synchronizace na straně jedné a ekonomická efektivita na straně druhé. Pomocí zjednodušeného členění by se dal vyjádřit vývoj společné migrační politiky rozdělením do tří základních fází, které jsou dány jednotlivými reformami základních úmluv. V takto vymezených fázích vývoje migrační politiky měl jednotlivé členské země Evropské unie jiný mandát, možnost a nástroje, které určovaly jak migrační politiku formulovat a realizovat. (Gabal, Václavíková, 2002, s. 42)

1.3.1 Tři základní fáze vývoje EU:

- 1.) Počátek mezivládní spolupráce zemí ES – od druhé poloviny 70. let až do přijetí Maastrichtské smlouvy 1. 11. 1993
- 2.) Období mezivládní spolupráce mezi zeměmi EU – od Maastrichtu až k Amsterdamu 1993 – 1999
- 3.) Období komunitarizace migrační i azylové politiky, poté co vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva 1. 5. 1999 do současnosti

Tyto fáze však nekorrespondují se čtyřmi migračními obdobími (vlnami) v Evropě. Snad jen v krátkosti bychom si mohli připomenout: 1.vlna(rekonstrukce Evropy a pracovní migrace (1945 – 1974), 2.vlna sjednocování rodin (druhá pol.70. let – konec 80.let), 3.vlna nucená migrace, nárůst žadatelů o azyl (1989 – 1999), 4.vlna – návrat pracovní migrace- dočasná migrace (od 1999- nyní). (Barša, Baršová, 2005, s. 73)

Důležitou součástí společné migrační politiky jsou opatření, která mají vazby na jiné oblasti. Rozumí se tím především bezpečnostní politika, s tím jaké tempo a intenzita jsou vyvíjeny na opatření stanovující priority jednotlivých států. Sjednocování politik je nejčastější v oblastech, kde je dodržován přísný bezpečnostní aspekt (víza, kontroly hranic, udělování azylu) než ve sférách, kde převažují sociální a kulturní prvky (např. přijímání ekonomických migrantů a jejich integrace). Svou roli sehrává i stávající mezinárodní úprava jednotlivých oblastí např. Úmluva OSN o postavení uprchlíků z roku 1951, která je závazná pro všechny země EU, a tvoří zároveň základ evropského azylového práva. Důležitým atributem je zachování práva státní suverenity, za jejíž projev je považováno právo státu rozhodovat o podmínkách přijetí cizinců a podmínkách neutralizace. Přes veškeré sjednocování jednotlivých pravidel tak nadále zůstává rozhodovací právo o přijetí či odmítnutí cizince výhradně v pravomoci národních orgánů. Některé otázky jako jsou právě neutralizace, nejsou do imigrační politiky EU zahrnuty, přestože s ní úzce souvisejí. Přestože obsah jednotlivých politik závisí na mandátu EU na základě smluv, vyvíjí se azylová a migrační politika nekontinuálně, tedy ve fázích, jejichž mezníky a cíle se odvíjejí od základních smluv. (Barša, 2005, s. 133- 135)

Nyní bychom se věnovali třem stěžejním fázím vývoje Evropské unie podrobněji.

Tři fáze vývoje EU:

První fáze –počátky spolupráce od 2. poloviny 70. let do 1. 11. 1993 (Mastrichtská smlouva)

Spolupráci států ES při řešení některých problémů spojených s migrací můžeme zaznamenat od poloviny sedmdesátých let – tedy od doby, tedy od doby kdy se migrace dostává na politickou agendu evropských zemí. Spolupráce se ovšem neuskutečňovala v rámci zemí ES, ale odehrávala se při různých konáních fór. Dost často se jednalo o aktivitu skupin zainteresovaných zemí. (Moraes, 2003, s. 117)

Počátečním impulsem se stalo zvýšení spolupráce při přijetí rozhodnutí o odstranění překážek a vytvoření jednotného trhu. Brzy byla přijata teze, že pokud nemá dojít k ohrožení obyvatelstva jednotlivých členských zemí, musí být zrušeno kontrolování osob ve vnitřním prostoru ES při současném zvýšení střežení - kontrol vnějších hranic a také společným sladěním azylových a imigračních politik. Tato strategická teze zůstává dodnes jedním ze základních kamenů migrační strategie EU. Během toho, co činnost jednotlivých malých skupin upadla v zapomnění, jedna z nich se však stala zvěstovatelem budoucnosti. Byla to skupina tvořena původně Německem, Francií a zeměmi Beneluxu. Tato Schengenská skupina se pokusila o realizaci toho, co se jí na celoevropské scéně nedařilo a to zejména vůči značnému odporu Velké Británie. První Schengenská dohoda byla uzavřena v roce 1985. Jako prováděcí instrument k dohodě předešlé byla druhá Schengenská dohoda, přijatá v roce 1990. K původním pěti zemím Schengenského prostoru se přidaly postupně všechny další země EU s výjimkou Irska a Velké Británie. Jiná iniciativa, která stojí za zmínku, byla s názvem „skupina ad hoc pro migraci“ založená 1986. Jako výsledek její práce by se dal označit podpis Dublinské smlouvy, která určovala odpovědnost každé země za vedení její azylové politiky tzv. „azylové nakupování“ a to v tom smyslu, aby nedošlo vlivem přijetí nadměrného počtu imigrantů, jim následného udělení azylu a tím nerovnoměrného zatížení některých zemí EU a následnému kolapsu. Imigranti si hledají cílovou zemi vždy takovou, ve které se jim dostane „nejpříznivějšího“ přijetí. Stejně tak tato dohoda měla předejít situaci, aby uprchlík v případě nepřijetí jednou ze zemí nebyl přeposlán z jedné země do druhé (tzv. uprchlík v oběhu). (Barša, 2006, s. 137)

Druhá fáze – institucionalizovaná spolupráce (od Maastrichtu k Amsterdamu 1993 – 1999)

K výrazným změnám zahraniční migrace došlo po roce 1990, kdy po pádu komunistických režimů vzrostl počet migrujících občanů na celém světě. Do zemí západní Evropy začaly proudit velké počty hlavně tzv. ekonomických migrantů z její východní části zde se jednalo většinou o legální migraci na rozdíl od migrantů z Afriky a Asie. Vlny utečenců také ovlivnily konflikt v Perském zálivu, genocida ve Rwandě a nepokoje ve střední a západní Africe. (Lid'ák, 2010, s. 51)

S touto fází je také spjatý zejména krvavý konflikt v Jugoslávii, který souvisel s enormním navýšením žadatelů o azyl a zároveň tak přiměl v 1. polovině 90. let ES k přehodnocení

dosavadní politiky a spolupráce na poli migrace. Přestože bylo naprosto zřejmé, že je potřeba podstatně účinnější koordinace některých postupů, tak přesto přetrvávala naprostá neochota některých členských zemí předat migrační otázky do kompetence společných orgánů. Tuto problematiku začala řešit až Maastrichtská smlouva (Smlouva o Evropské unii). Článek 2 této smlouvy stanovil jako jeden z cílů Unie – zachovávat a rozvíjet Unii jako společný prostor svobody, práva a bezpečnosti, kde bude zaručen volný pohyb v souladu s vhodnými bezpečnostními opatřeními, která by sloužila k potírání zločinnosti. Tato smlouva zavedla spolupráci zemí ES především ve dvou oblastech a to bezpečnostní a zahraniční politiky a v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Novými nástroji měly být společné postoje a společné akce, na jejichž základě by se měla „jednohlasně“ přijímat jednotlivá opatření. Praxe však byla poněkud jiná a Rada přijímala jednotlivá opatření povětšinou nezávazně pro jednotlivé země ES. Výsledkem před – po – maastrichtské spolupráci v zemích EU v oblasti migrace je rozsáhlý dokument, který začal být souhrnně označován jako „acquis pro oblast migrace a azylu“. Za zmínku také stojí, že pro Českou republiku jako žadatele o vstup do EU byla podmínka převzít „acquis“ v celém znění včetně např. Schengenských dohod, které nezavazovaly všechny dřívější členské země. Toto přijetí bylo pro Českou republiku jako priorita proto, aby si udržela vlastní nezávislost při stanovení svých strategických cílů v oblasti azylu a migrace.

Třetí fáze- komunitarizace migrační politiky, od Amsterdamu 1999 po současnost.

Velký přelom ve společné migrační politice znamenala konference v Amsterdamu v roce 1997, kde byla schválena rozsáhlá revize základních smluv platných od 1. 5. 1999. Pro oblast migrace přinesla dvě zásadní změny a to, že posunula migrační politiku na komunitární úroveň a začlenila Schengenské dohody do právního systému EU. V procesu „komunitarizace“ azylové a migrační politiky jsou tyto dokumenty považovány za závazné předpisy. Modernizace imigrační politiky si však vyžádala i daň. Přes veškerou snahu zamezit přešlapování na místě upustila Unie od účasti všech členských zemí a potvrdila tak vznikající asymetrický model. Velká Británie a Irsko si v Amsterdamu vydobili ponechání kontrolování hranic s tím, že se budou účastnit společných jednání o utváření azylové a migrační politiky jen ad hoc na základě souhlasu s jednotlivými opatřeními. Dánsko se také distancovalo. (Barša, 2005, s. 135 – 137)

Amsterdamský model – v rámci Smlouvy o Evropské unii byla do smlouvy vložena nová hlava IV s názvem „Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající

se pohybu osob“. Podle této hlavy by měla Rada při vytváření v oblasti práva, svobody a bezpečnosti přijímat opatření při odstraňování kontrol na vnitřních hranicích, ve vízové oblasti, při přistěhovalectví a udělování azylu. Článek 63 této hlavy přesně vymezoval konkrétní řady opatření týkající se uprchlíků, nelegálních přistěhovalců a mimo jiné i práva občanů třetích zemí žijící legálně na území některého státu EU. Tento soubor opatření však nepředstavoval žádné okamžité efektivní řešení, protože byl formulován jako doporučení, které by Rada měla schválit do pěti let od platnosti Amsterdamské smlouvy, tj. do 1. 5. 2004. Po tuto dobu Rada rozhodovala o přijetí jednotlivých opatření po poradě s Evropským parlamentem jednomyslně. Přjetím Amsterdamské smlouvy a summit ve finském Tampere se staly zásadními mezníky ve vývoji azylové a migrační politiky. Závěry z Tampere tak byly základním politickým pokynem pro efektivní a silnější přijímání společných politik. (Barša, 2006, s. 137 – 139)

1.4 Tamperská pětiletka a Haagský program

Evropská rada v Tampere ustanovila čtyři východiska migrační a azylové politiky:

- partnerství se zeměmi původu migrantů
- vytvoření společného azylového systému
- spravedlivé zacházení s občany třetích zemí
- účinnější řízení migračních proudů v podobě vízové politiky, kontroly vnějších hranic a potírání nelegální migrace

Tampere sdružilo politiky v sekci domácích záležitostí a spravedlnosti do jednoho programu a tento systém se prosadil již jako trvalý. Program z Tampere vyprodukoval zároveň systém kontroly plnění závazků a kontrolní zpětné vazby, jehož středem se stala pravidelná sdělení Komise, předkládaná Evropskému parlamentu a Radě každých šest měsíců. Ne všechny cíle, které se vytyčily v Tampere se podařilo splnit, ale dalo by se říct, že EU dosáhla znatelného pokroku. V oblasti migrace i azylu byly stanoveny společné základy a postupy při jednotlivých kontrolách tak, aby bylo naplněno dosahování cílů v harmonickém sledu a také, aby mohly členské státy upřednostnit své národní zájmy před evropskými prioritami. Tamperská „pětiletka“ zároveň musela čelit takovým náporům jako byly teroristické útoky v New Yorku a Washingtonu 11. září 2001 a v Madridu 11. března 2004. Na Tamperskou pětiletku navázal tzv. Haagský program, který byl schválen 4. a 5.

listopadu 2004 Evropskou radou, a který tak umožnil vypořádat se s nově vznikající agendou a novými výzvami v oblasti vnitřní bezpečnosti EU. Obavy o bezpečnost posílily teroristické útoky v Londýně 7. července 2005. (Barša, 2006, s. 141)

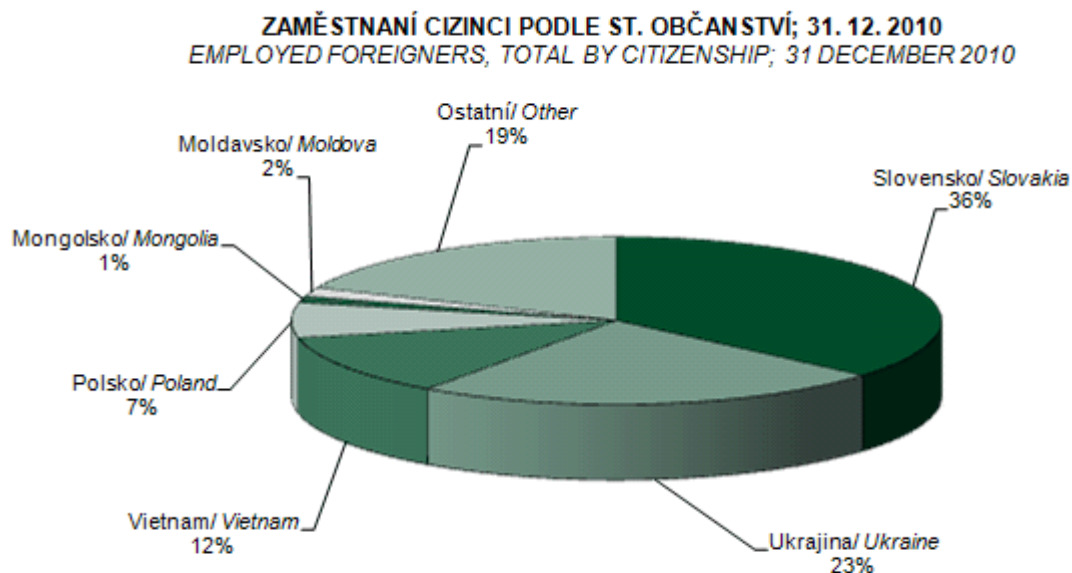
Evropa postupně ztrácí zájem o zaměstnávání nekvalifikované pracovní síly, protože vyšší produktivita práce požaduje odpovídající kvalifikaci, jenže některé druhy práce není možné přemístit, a tak poptávka po nekvalifikovaných zaměstnancích trvá nadále. Hlavním důvodem je také to, že se jedná o neatraktivní práci, především pro místní občany (bývá málo placená) a zde se právě otevírá prostor pro imigranty ze zahraničí. Dle dostupných výzkumů a teorií se potvrzuje fakt, že velmi zřídka migrují nejchudší občané, kteří mají největší motivaci, ale docela překvapivě lidé se středního sociálního statusu z oblastí, které procházejí sociálními, společenskými a ekonomickými změnami. Přísnější imigrační politiky regulují zpomalováním takový pohyb občanů. Dle takového modelu se jednotlivci rozhodují migrovat na základě výnosové kalkulace, kdy očekávají jednoznačně pozitivní výnos. Jednotlivci migrují nejčastěji tam, kde mohou být nejproduktivnější s přihlédnutím na jejich kvality, přičemž berou v úvahu i některé další investice - výdaje. K těmto výdajům patří náklady na cestování, na ubytování, náklady na další vzdělávání se, vynaložení úsilí na osvojení si cizího jazyka, psychologické náklady, které vznikají především dlouhodobým odloučením se od rodiny, popř. vznikem nových vztahů a adaptováním se na nové prostředí zejména na trhu práce. Za určité doplnění neoklasické mikroekonomické teorie můžeme považovat v poslední době koncepci nové ekonomiky migrace (new economics of migration), kde hlavní myšlenkou je, že migraci již neuskutečňují jen jedinci, kteří by byli izolováni, ale skupiny lidí, mezi nimiž existují nějaké vztahy – rodiny, komunity. Lidé konají společnou imigrační aktivitu v takovýchto kolektivech proto, aby maximalizovali očekávaný finanční příjem, ale zároveň proto, aby snížili rizika spojená s fungováním jednotlivých pracovních trhů a to nejen rizika spojená s pracovní silou. Na rozdíl od jednotlivců tyto skupiny získávají i větší ekonomickou stabilitu. (Lid'ák, 2010, s. 58)

1.5 Specifika migrace v České republice

Pro Českou republiku začala být problematika mezinárodní migrace aktuální až po roce 1989. V tomto období bylo potřeba se rychle vyrovnat s velmi vysokou vlnou migrantů, jejichž stav se neustále navyšoval. Do roku 1999 byl pobyt cizinců upraven zákonem č.

123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a SR a od 1. 1. 2000 tuto problematiku upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. (Česko, 1999, Zákon č. 326/1999 Sb).

Pohlédneme-li na Českou republiku, tak počet ekonomicky aktivních cizinců rostl nejrychleji v 1. polovině 90. let, z původního počtu 52. tisíc osob v roce 1993, stoupl na téměř 200 tisíc osob v roce 1997. Roky 1997 – 1999 představovaly značný propad, způsobený změnou legislativy a zpomalením celoevropské ekonomiky. K prudkému nárůstu došlo až po roce 2004, který trval až do roku 2008, kdy bylo evidováno v Česku přes 360 tisíc ekonomicky aktivních cizinců. Tento počet se do současné doby již nijak radikálně nezměnil. Mezi nejpočetnější ekonomicky aktivní skupiny cizinců v České republice se řadí již řadu let občané: Slovenska, Ukrajiny, Vietnamu a také Polska. Jejich podíl na ekonomických aktivitách činí stabilně okolo 80%. Z níže vyobrazeného grafu je patrné, že dominantní postavení mají občané **Slovenska**. Nejpočetnější skupinou migrantů jsou již tradičně občané **Ukrajiny**, kteří jsou však spíše typem krátkodobější migrace se zaměřením na méně kvalifikované profese. (ČSÚ, 2012)

Graf č. 3: Zaměstnanost cizinců v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2012

Z pohledu žádostí o azyl v České republice tyto výše uvedené občané nepředstavují v kvantitativním množství nijak významnou část populace a jejich počet má v posledních letech pozvolna klesající tendenci. Mezi typicky dlouhodobé žadatele o azyl jsou Ukrajinci. Počty žadatelů z ostatních zemí se každoročně mění. Lze však předpokládat, že většina z nich jsou skrytí ekonomičtí migranti, kteří by se poté zapojili (dle statistik i zapojují) do nelegálních ekonomických aktivit. Vzhledem k jejich nízkému počtu, ale nemají téměř žádný vliv na český pracovní trh. (Drbohlav, 2010, s. 44 – 46)

S rozpadem Československa v roce 1993 se z vnitřní migrace (studia, sňatky, zaměstnání) stala migrace mezistátní. Přesuny obyvatel mezi ČR a SR pokračují, ale jsou nižší a asymetrické – ČR je častějším cílem migrace než Slovensko. Po rozdělení Československa také došlo k jednorázové větší migraci ze Slovenska do ČR (slovenských Romů a Slováků), často motivované vzestupem xenofobního nacionalismu v nové Slovenské republice. Nyní je silným motivem migrace vzdělání, kvalifikované pracovní příležitosti i nekvalifikovaná, ale lépe placená manuální práce. Tradičně migrují zejména slovenští studenti. Na českých vysokých školách mohou na rozdíl od ostatních cizinců studovat bez poplatků, tedy zatím. Jejich počet několikanásobně převyšuje počet českých studentů na Slovensku. Dalo by se říct, že 70 % z nich se nehodlá vrátit ihned na Slovensko a chce zůstat v ČR pracovat, pokud jim to jejich situace dovolují. Slovensko bude nesporně i nadále jedním z významných zdrojů migrace jeho obyvatel do ČR. (Gabal, Václavíková, 2002, s. 36)

1.6 Migrace a multikulturalismus

S tím, jak do naší země přichází spousta cizinců otevírá se zde i otázka multikultury. Multikulturalismus je myšlenkový a politický směr (kulturní ideologie), který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou a zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát. Cílem je politicky sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich původ, rasu či přesvědčení a to tak, že si zachovají své kulturní odlišnosti. Slovo multikulturalismus se poprvé objevilo ve Švýcarsku v roce 1957 jako vyjádření charakteristiky národa, který je politicky jednotný, ačkoliv kulturně velmi rozdílný. Vlastní ideologie multikulturalismu vznikla v 60. letech v Kanadě, kde šlo o politické sjednocení frankofonního a anglofonního

obyvatelstva. Multikulturalismus je možno chápat jako protiklad asimilace, což v sociologii a v kulturní antropologii znamená přizpůsobení se menšiny nebo přistěhovalce okolní většinové společnosti. Zahrnuje ovládnutí a přijetí většinového jazyka, obyčejů a kultury alespoň v té míře, aby odlišnosti nebránily ve společenském uplatnění, ale může znamenat i úplné splnutí s většinovou společností. Problémy s asimilací vyvstávají ve dvou odlišných situacích a to při imigraci jednotlivých osob a skupin z jiného kulturního prostředí. (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 107)

1.6.1 Problém asimilace či integrace přistěhovalců

Liší se v následujících oblastech:

- imigranti přicházejí jako jednotlivci nebo rodiny a tvoří soudržná společenství
- často pocházejí z velmi odlišného prostředí a nemohou se často ani domluvit
- bývají sociálně znevýhodněni už svým původem
- některé náboženské rysy mohou být pro ně tak závažné (zejména Islám), že se jich nechtějí za žádnou cenu vzdát a vytvářejí tak společensky nebezpečná gheta.

Pokud některý ze zmíněných problémů danou skupinu spojuje, zejména poslední zmíněný, mohou se tyto skupiny vystupňovat až do fundamentalistických hnutí. (Barša, 2006, s. 168)

Česká republika se řadí mezi tolerantní země v postoji k multikultuře. Je to dáno mentalitou obyvatelstva a také i tím, že tu nežije tolik cizinců vyznávajících Islám jako je tomu např. ve Francii či Velké Británii. Asi jako ukázkovou zemi, kde se multikulturalismus podařilo až neuvěřitelně sladit mezi všemi etniky, je Kazachstán. Největší skupinu cizinců žijících v ČR tvoří Ukrajinci. Jejich kultura je velmi podobná naší, stejně tak i jazyk. Náboženství vyznávají pravoslavné, které vychází ze stejných hodnot jako naše křesťanství. Z tohoto pohledu byla vybrána tato skupina obyvatel jako vhodná pro empirickou část práce.

2 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI TRHU PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE

Právo na práci v demokratické společnosti je možnost si zcela svobodně zvolit zaměstnání za přijatelných podmínek a přiměřenou adekvátní odměnu. Je to právo v rámci společenských možností na finanční podporu nezaměstnanosti, která by tak zajistila přijatelnou a důstojnou životní úroveň. Právo na práci není samoúčelné a slouží jako prostředek, který má na jedné straně každému občanovi zajistit podíl na státním důchodu, přiměřený jeho schopnostem a fyzickým možnostem a na druhé straně uplatnění celé vlastní osobnosti. Obecně se má za to, že právo na práci je tržní ekonomikou negováno. V průmyslově vyspělé společnosti rozvoj hospodářství vyvolává potřebu restrukturalizace a ta následně nezaměstnanost. Právo na práci realizují na základě zákona o zaměstnanosti úřady práce, které organizují bezplatnou poradenskou pomoc a také nabízejí zaměstnání. V roce 2000 vyhlásila EU aktivní politiku zaměstnanosti na Lisabonském summitu jako jeden ze svých nejúčinnějších nástrojů. (Tomeš, 2001, s. 102-103)

Definice politiky zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti vytváří nové pracovní příležitosti, podporuje samostatné (nikoli však zaměstnanecké) ekonomické aktivity a přípravy lidí na zaměstnání nebo jinou ekonomickou činnost. Vytváří ji stát, ale podílejí se na ní i zaměstnavatelé (rekvalifikace, příspěvky na dopravu apod.). Zároveň tak směřuje k rozvoji svobodného trhu práce. (Tomeš, 2001, s. 142)

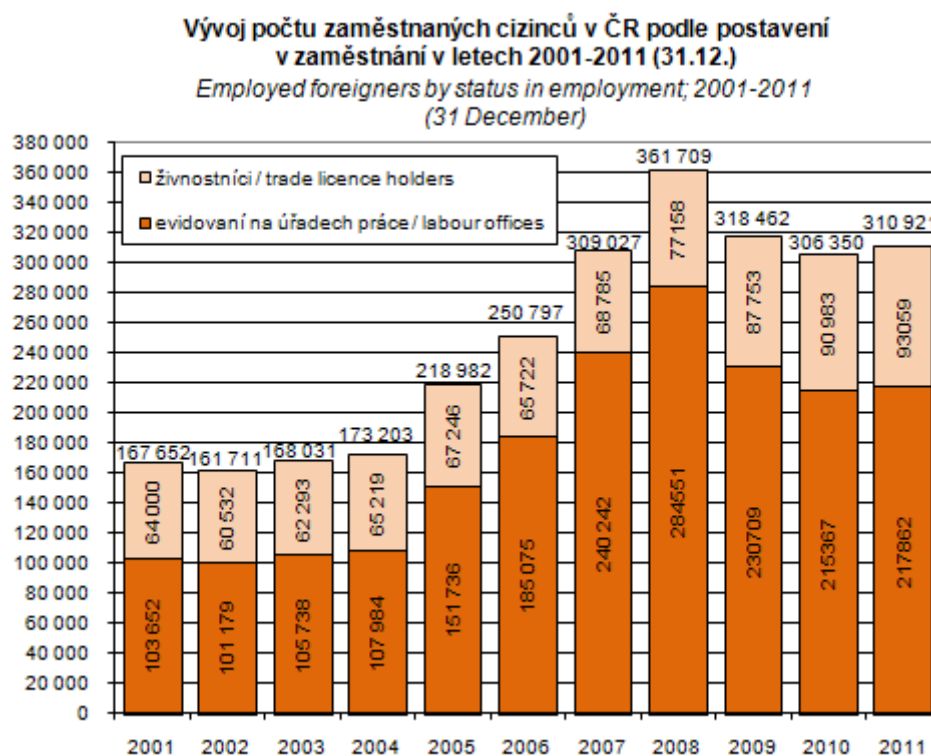
Pasivní politika zaměstnanosti řeší různé dávky a příspěvky pro nezaměstnané tak, aby mohli přežít do té doby, než seženou práci. Jde o soustavu tří dávek pomoci: životního minima, minimální mzdy a podpory v nezaměstnanosti, přičemž jejich výše musí být adekvátní a to tak, že při změně jedné se musí změnit i ostatní. (Tomeš, 2001, s. 144)

System by měl být nastaven zkrátka tak, aby se lidem vyplatilo pracovat, což jak je všeobecně známo se ne vždy úplně daří.

2.1 Trh práce v ČR – cizinci

Přítomnost cizinců je dána buďto předešlým zájmem o práci v ČR, zájmem o pracovní pozici anebo osobními změnami v životě jedince. Volba práce některých dotazovaných je

dána již jejich předchozím krátkým pobytem v ČR, buďto v rámci dovolené, návštěvním pobytem u příbuzných nebo předchozím studijním pobytem v ČR (např. díky programu Erasmus). Zejména u vysokoškolských zahraničních studentů je jev, kdy po ukončení studií setrvali nadále v ČR poměrně častý. Bývá vyvolán zpravidla konkrétní pracovní nabídkou a nedostatkem pracovních míst v zemi původu. Někteří dotázaní uvedli přímou souvislost s hospodářskými změnami v zemi jejich původu a s uplatněním v daném oboru v jejich zemi. U některých zaměstnanců je dána jejich pracovní migrace tím, že mohou setrvat u stejného zaměstnavatele, ale místo výkonu jejich práce je v zahraničí (v zahraničních pobočkách mezinárodních firem) a tak je i lépe placené. Je to přirozený jev v důsledku rozšiřování trhů a přesouvání výroby či služeb do zemí s nižšími výrobními náklady. (Drbohlav, 2010, s. 127)

Graf č. 4: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2012

Rozhovory s cizinci poukázaly na to, že jejich šance na uplatnění se na trhu práce při hledání zaměstnání jsou dány zejména jejich přidanou hodnotou, kterou tvoří specifické jazykové a kulturní kompetence. Docela vysoká poptávka po výuce cizích jazyků, překladatelských a tlumočnických službách umožňují cizincům vykonávat vedlejší pracovní činnost v takovýchto oblastech. Poměrně značná část vysokoškolsky vzdělaných studentů (ci-

zinců) si takhle přivydělává v průběhu svého pobytu v ČR. Při hledání práce tito studenti využívají nejvíce dostupné sociální sítě (přátelé, krajané). Zpočátku hledání práce převažují kontakty a vazby na krajany a ostatní cizince, později však už při hledání pracovních příležitostí využívají vlastní sítě vytvořené z členů vlastní populace. Jen výjimečně je u těchto studentů využíváno zprostředkovacích agentur v zemi jejich původu, které tu mají již kontakty delší dobu. Stejně tak výjimečně je u této skupiny migrantů hledání práce přes internetové nabídky či personální agentury. Úspěšnost při hledání práce také velmi závisí na hledané pracovní profesi či pozici. V tomto směru mají nejmenší problémy sehnat práci především učitelé jazyků a pracovníci v IT odvětví. Tito dotazovaní se vyznačovali i svým globálním pohledem na situaci na trhu práce a zastávali tak názor, že pokud nebude práce v České republice, tak vcelku logicky se bude jen ztěžovat hledat práce v jejich zemi původu. Jako největší zdroj pracovních příležitostí pro cizince jsou považována velká města, jako je Praha, Brno. Je zde totiž koncentrována obrovská spousta zahraničních a nadnárodních společností, vzdělávacích institucí a ani čilý cestovní ruch. Tyto faktory tak přímo podporují a vybízí k upalňování jejich specifických a jazykových kompetencí. (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 59)

Méně používaný pojem *transmigrant* je opozičním pojmem k častým pojmům „přistěhovalec“ a „zahraniční dělník“. Zatímco přistěhovalec jsou zařazováni ve světle tématu životního zlomu, dělníci ze zahraničí jsou naopak zařazováni do tématu dočastnosti. Přistěhovalec jsou vnímáni jako lidé, kteří se vzdávají svého dosavadního stylu života a vstupují do náročného procesu přizpůsobování se a učení se nové kultuře. Z tohoto pohledu jde o jedince, kteří opouštějí dosavadní domov za účelem, aby si našli domov nový. Zahraniční dělníci při tomto způsobu pohledu představují lidi, kteří své bydliště neopouštějí, aby našli domov nový. Jejich nový dočasný pobyt je chápán jako pobyt motivovaný pracovními příležitostmi. Tito lidé tak své cesty plánují a podnikají s vidinou v horizontu opětovného návratu. Tyto veřejně přijaté významy jsou pro nový typ přistěhovalectví neadekvátní, neboť nová forma přistěhovalectví se vyznačuje vytvářením nových sociálních sítí a kulturních seskupení, díky kterým tak propojují své původní a nové domovy. Tito výše zmínění lidé své domovy neopouštějí, přičemž usilují o vybudování domova nového, avšak oba tyto typy domovů jsou postiženy svoji potencionální dočastností. (Szaló, 2007, s. 117)

Specifickou oblastí působení na trhu práce z pohledu jednotlivých charakteristik povolání, v nichž cizinci pracují na území České republiky, je jejich dělení na základní dvě ob-

lasti. Těmito oblastmi jsou aktivity spojené s výukou cizích jazyků či tlumočení a práce v mezinárodních společnostech. Cizinci v těchto společnostech pracují jako manažeři nebo na pozicích, které vyžadují velmi dobré jazykové znalosti země, s nimiž mají tyto společnosti obchodní záměr či záměr v poskytování služeb. Z těchto důvodů jsou proto také ceněny znalosti kulturních zvyklostí a způsobu komunikace v těchto zemích. Tyto schopnosti jsou vyžadovány zejména u pracovníků call center a oddělení podpory pro styk se zákazníky. Některé tyto pracovní pozice mohou být obsazovány tedy jen cizinci. Pro obě výše uvedené pracovní oblasti trhu jsou tak kladeny nároky na unikátní jazykové a kulturní znalosti. Můžeme i říci, že jak se u cizinců přicházejících k nám ze třetích zemí setkáváme, převládají pracovní pozice takové, které jsou domácími pracovníky odmítány, ale zároveň i takové které se domácími pracovníky nedaří obsadit a to z důvodu jejich nedostatečných kompetencí pro danou pracovní pozici. (Rakoczyová, Trbola, 2009, s. 60)

Ekonomická aktivita cizinců

Údaje o zaměstnanosti cizinců v České republice vycházejí z evidence MPSV ČR o vydaných platných povoleních potřebných k zaměstnání cizinců, vydání zelených karet cizincům a počtu informací o nástupu občanů EU a Švýcarska a cizinců z třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání ani zelenou kartu nebo modrou kartu k výkonu práce registrovaných úřady práce .

2.1.1 Evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR

Zaměstnávání cizích státních příslušníků v postavení zaměstnanců:

Od 1. 5. 2004 občané EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci již nejsou z hlediska zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, považováni za cizince. Díky tomuto zákonu mají stejné právní postavení jako občané ČR, to znamená, že mají volný přístup na trh práce v ČR. K zemím EU se řadí Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Německo, Nizozemsko, Polsko, Slovinsko, Slovensko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie. Ke státům EU se řadí ještě Norsko, Lichtenštejnsko a také Island.

Ostatní cizinci, kteří nepatří mezi občany EU a Švýcarska ani mezi jejich rodinné příslušníky, mohou vykonávat práci na území ČR za podmínek, že obdrželi pracovní povolení a povolení k pobytu, pokud zákon o zaměstnanosti nestanoví jinak.

Za zaměstnání je považováno i plnění úkolů zajišťovaných :

- společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu nebo jiného orgánu obchodní společnosti pro obchodní společnost
- členem družstva nebo členem statutárního nebo jiného orgánu družstva pro družstvo. (MPSV, 2013)

2.2 Platná povolení k zaměstnání cizinců

Informace o vydaných platných povoleních k zaměstnání cizinců se vztahují výhradně k osobám s vízy k přechodnému pobytu, na krátkodobá víza do 90 dnů a dlouhodobá víza nad 90 dnů pobytu na území České republiky. Podmínky uvedené níže k zaměstnávání cizinců u nás se vztahují k platné legislativě k 31. 12. 2011.

Povolení k zaměstnání může pobočka krajského Úřadu práce cizinci vydat na pracovní místo, které je zaměstnavatelem uvedeno jako volné a nelze jej s ohledem na požadovanou kvalifikaci nebo nedostatek volných pracovních sil obsadit jinak. Zaměstnavatel je povinen krajské pobočce Úřadu práce dopředu oznámit a projednat s ní záměr zaměstnat cizince, uvést i druh práce, počet cizinců a také dobu, po kterou budou práci vykonávat.

Předchozí projednání a oznámení zájmu zaměstnat cizince se vyžaduje v případě, kdy zaměstnavatel bude realizovat zaměstnávání cizince:

- a) kterému bude vydáno povolení k zaměstnání bez ohledu na situaci na trhu práce,
- b) u kterého se povolení k zaměstnání nevyžaduje,
- c) který bude žádat o prodloužení povolení k zaměstnání, nebo
- d) který bude zaměstnán jako držitel zelené nebo modré karty.

Povolení k zaměstnání s ohledem na podmínky panující na trhu práce se vydává též cizinci, který bude s na dobu šesti měsíců v kalendářním roce sezoním zaměstnancem, pokud mezi jednotlivými zaměstnáními uplyne doba minimálně 6 měsíců. (MPSV, 2013)

2.2.1 Povolení k zaměstnání bez ohledu na situaci na trhu práce se vydává cizinci:

- o němž to stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a již je Česká republika vázána;
- který bude zaměstnán na časově vymezené období za účelem zvyšování svých dovedností a kvalifikace ve zvoleném zaměstnání (stáž), avšak na dobu nejdéle jednoho roku. Toto období může být prodlouženo, nejdéle však na dobu potřebnou pro získání odborné kvalifikace podle předpisů platných v České republice,
- kterému bylo uděleno vízum za účelem strpění pobytu podle pobytového zákona nebo mu za stejným účelem bylo povolení k dlouhodobému pobytu vydáno,
- který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany nebo kterému bylo uděleno vízum k pobytu nad 90 dní za účelem strpění pobytu podle zákona o azylu, nejdříve po uplynutí 12 měsíců ode dne podání žádosti o udělení azylu,
- do 26 let věku zaměstnaného časově omezenými a příležitostnými pracemi v rámci výměny programů pro mládež nebo školami, jichž se Česká republika účastní;
- který je duchovním církve registrované v České republice nebo náboženské společnosti. (Česko, 2004, Zákon č. 435/2004 Sb.)

Údaje o povoleních vydaných k zaměstnání vycházejí z jednotlivých evidencí krajských poboček Úřadu práce, v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a také rozhodují o vydání nebo odnětí povolení k zaměstnání pomocí správního řízení.

O povolení k zaměstnání musí žádat i společník, statutární orgán nebo člen statutárního orgánu nebo jiného orgánu obchodní společnosti, člen družstva nebo člen statutárního či jiného orgánu družstva, který plní úkoly pro obchodní společnost nebo pro družstvo vyplývající z předmětu činnosti právnické osoby. Obchodní společnost nebo družstvo současně nahlásí krajské pobočce Úřadu práce charakteristiku úkolů, které bude společník nebo člen družstva zajišťovat. Při vydávání povolení k zaměstnání krajská pobočka Úřadu práce přihlíží k situaci na trhu práce.

Povolení k zaměstnání cizince se nevyžaduje v případě že:

- a) byla udělena doplňková ochrana nebo obdržel azyl na území ČR
- b) má povolení na území ČR k trvalému pobytu ;
- c) je rodinným příslušníkem člena diplomacie - konzulárního úřadu nebo rodinným příslušníkem, zaměstnancem mezinárodní vládní organizace se sídlem na území ČR, pokud je jménem vlády ČR zaručena vzájemnost;
- d) je sportovcem, výkonným umělcem, akademickým pracovníkem vysoké školy, vědeckým, výzkumným nebo vývojovým pracovníkem, který je účastníkem vědeckého setkání, žákem nebo studentem do 26 let věku, pedagogickým pracovníkem, osobou, která v ČR zajišťuje dodávky zboží nebo služeb, která provádí montáž na základě obchodní smlouvy, případně provádí záruční a opravářské práce, a jejíž pobyt nepřesáhne sedm po sobě jdoucích kalendářních dnů nebo celkem 30 dnů v kalendářním roce na území ČR;
- e) je zaměstnán na území ČR podle mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a jíž je ČR vázána;
- f) je akreditován v oblasti sdělovacích prostředků;
- g) je zaměstnán v mezinárodní dopravě, pokud je k výkonu práce na území ČR vyslán svým zahraničním zaměstnavatelem;
- h) je členem záchranné jednotky a poskytuje pomoc na základě mezistátní dohody o vzájemné pomoci při odstraňování následků havárií a živelných pohrom a v případě humanitární pomoci, je akreditován v oblasti sdělovacích prostředků;
- i) je vojenským nebo civilním personálem ozbrojených sil vysílajícího státu podle zvláštního zákona;
- j) se na území České republiky soustavně připravuje na budoucí povolání;
- k) pobývá na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, jde-li o společné soužití rodiny s cizincem podle písmene a) nebo b);
- l) je vyslán na území České republiky v rámci poskytovaných služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie; pobývá na území České republiky na

- základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, jde-li o společné soužití rodiny s cizincem podle písmene a) nebo b);
- m) pobývá na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu Evropské unie za účelem zaměstnání, pokud od vydání tohoto povolení uplynulo více než 12 měsíců;
 - n) pobývá na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem soužití rodiny, jde-li o společné soužití rodiny s cizincem a ten má statut dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropské unii na území – bývalého držitele modré karty, nebo postavení rezidenta pobývajícího delší čas v Evropské unii na území jiného členského státu Evropské unie, který je bývalým držitelem modré karty,
 - o) získal střední nebo vyšší odborné vzdělání na konzervatoři nebo vyšší odborné vzdělání podle školského zákona nebo vysokoškolské vzdělání dle zákona o vysokých školách;
 - p) pobývá na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, jde-li o společné soužití rodiny s cizincem, jenž má statut dlouhodobě pobývajícího rezidenta v evropském společenství na území nebo dlouhodobě pobývajícího rezidenta v ES na území jiného členského státu EU, a který během tohoto pobytu byl zaměstnán na základě povolení k zaměstnání nebo zelené karty minimálně po dobu 12 měsíců;
 - q) vykonává v České republice stálou vědeckou nebo vzdělávací činnost jako pedagogický nebo akademický pracovník vysoké školy nebo vědecký nebo vývojový pracovník ve veřejné výzkumné instituci nebo jiné vědecké organizaci podle zvláštního předpisu. (MPSV, 2013)

V případě zaměstnání cizince na základě bodu a) až e) a bodu j) až q) je však zaměstnavatel nebo fyzická nebo právnická osoba, ke které byl cizinec vyslán svým zaměstnavatelem na základě smlouvy k výkonu práce, povinen informovat písemně o tomto stavu příslušnou pobočku krajského Úřadu práce nejpozději v den nástupu tohoto cizince do práce.

Povolení k zaměstnání nelze vydat cizinci, který:

- nesplňuje některou z podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti pro vydání povolení k zaměstnání
- v České republice požádal o udělení mezinárodní ochrany, a to po dobu 12 měsíců ode dne podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany. (MPSV, 2013)

2.2.2 Vydání „zelené“ karty

Od 1. 1. 2009 byl na území České republiky zaveden výdej zelené karty. Jedná se o nový typ povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání ve zvláštních případech. Je to doklad dvojího charakteru, kdy cizinci je uděleno povolení k dlouhodobému pobytu a současně i k zaměstnání.

Volným pracovním místem, které je obsaditelné v režimu zelené karty se jedná o pracovní místo, které nebylo obsazeno nejméně po dobu do 30 dnů od jeho oznámení krajské pobožce ÚP, nebo se jde o místo, označené Ministerstvem průmyslu a obchodu v evidenci jako vhodné místo pro klíčový personál. Ministerstvo vnitra rozhoduje o vydání zelených karet.

Povolení k dlouhodobému pobytu (zelená karta) se vydává ve třech variantách:

„A“ – pro vysokoškolsky kvalifikované pracovníky a klíčový personál (na dobu až 3 roky s možností prodloužení vždy o tři roky)

„B“ – pro pracovníky na pracovních pozicích minimálně s požadavkem vyučen (na dobu až 2 roky s možností prodloužení vždy o tři roky)

„C“ – pro ostatní pracovníky (na dobu až 2 roky bez možnosti prodloužení).

O zelenou kartu mohou žádat občané zemí, které jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva vnitra – jsou to Australské společenství, Ukrajina, Černá Hora, Chorvatsko, Japonsko, Kanad, Korejská republika, Nový Zéland, Bosna a Hercegovina, USA, Makedonie a Srbsko.

Manželky držitelů zelených karet kategorie „A“ nebo „B“ mohou požádat o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny za předpokladu, že držitel zelené karty kategorie „B“ pracuje na území ČR se zelenou kartou minimálně 1 rok a držitel karty typu „A“ pracuje na území ČR se zelenou kartou po dobu minimálně 6 měsíců.

Na konci roku **2011** bylo zaevidováno **148** vydaných **zelených karet**. (MPSV, 2013)

2.2.3 Vydání „modré“ karty

Dne 1. 1. 2011 byly na základě směrnice Rady 2009/50/ES v českém systému legislativy vytvořeny podmínky, za kterých bylo cizincům umožněno vydání nového typu povolení tzv. Modrá karta, jenž sloužila vysoce kvalifikovaným cizincům k výkonu daného povolání na teritoriu ČR.

Volné pracovní místo, které je možné obsadit za pomoci této modré karty je místo, jež nebylo možné obsadit do 30 dnů od oznámení tohoto místa pobočce krajského Úřadu práce a které vyžaduje vysoce kvalifikované vzdělání (vysokoškolské či vyšší odborné), které trvalo nejméně tři roky.

Ministerstvo vnitra zde opět rozhoduje o vydání této karty.

Uzavření pracovní smlouvy musí být nejméně na dobu 1 roku na zákonem stanovenou pracovní týdenní dobu a mimo náležitosti, které stanovuje zákoník práce musí obsahovat sjednání výše hrubé měsíční nebo roční mzdy. Tato musí odpovídat alespoň 1,5násobku průměrné hrubé roční mzdy vyhlášené MPSV.

Změna pracovního zařazení nebo zaměstnavatele držitele modré karty během prvních dvou let podléhá pobytu na území ČR předchozímu souhlasu Ministerstva vnitra.. Zde se však předpokládá, že držitel modré karty bude dál zastávat místo vyžadující vysokou odbornou kvalifikaci, která pomocí zvláštního předpisu může být obsazena cizincem. Do 3 pracovních dnů je povinen oznámit MV majitel modré karty, že uplynula doba dvou let od vydání karty.

Ke konci roku **2011** byly evidovány vydané pouze **4 modré karty**. (MPSV, 2013)

2.3 Druhy povolení k zaměstnání

Individuální povolení - se rozumí povolení k zaměstnání cizince v pracovně právním vztahu k zaměstnavateli v tuzemsku. Tuzemským zaměstnavatelem se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k této činnosti v ČR. Oprávněním se rozumí zápis v příslušném obchodní nebo v jiném rejstříku daným zákonem (např. rejstřík patentových zástupců, rejstřík živnostenského úřadu), příslušném seznamu (např. seznam daňových poradců) nebo vedení evidence u příslušného orgánu ČR (např. evidence samostatných rolníků). Za domácího zaměstnavatele se považuje také osoba fyzická - nepodnikající, ale pro svoji vlastní potřebu zaměstnává fyzickou osobu jinou.

Kontrakt -se rozumí zaměstnávání cizince u fyzické nebo právnické osoby s kterou bydlí mimo území ČR a která v ČR trvale nepodniká. Vysílá však svoje pracovníky do ČR za usktečněním obchodní nebo jiné smlouvy, uzavřené s tuzemskou fyzickou nebo právnickou osobou.

Informační povinnost zaměstnavatele

Občané EU a Švýcarska a včetně jejich rodinných příslušníků nemusí mít v ČR pracovní povolení. To také platí pro příslušníky rodin občanů ČR, kteří nejsou státními občany ČR a ani jiného státu, který je členem EU. Fyzická nebo právnická osoba či zaměstnavatel, ke které jsou občané EU i Švýcarska a jejich rodinní příslušníci vysláni svým zahraničním zaměstnavatelem, je nejpozději v den nástupu těchto osob k výkonu práce povinen informovat písemně krajskou pobočku Úřadu práce o této skutečnosti.

Tato povinnost sdělovat informace se vztahuje i na ostatní cizí státní příslušníky, kteří obdrželi povolení k zaměstnání nebo toto povolení nepotřebují k výkonu svého zaměstnání na území ČR. (MPSV, 2013)

Evidence cizích státních příslušníků

Zaměstnavatel je povinen vést evidenci občanů EU/EHP a Švýcarska včetně jejich rodinných příslušníků, stejně tak i všech cizinců, které zaměstnává nebo jsou k němu posíláni na vykonání práce zaměstnavatelem ze zahraničí.

Na základě tabulkových přehledů můžeme poukázat na jistou tradici, ale i možnost volného pohybu (Slovensko), dále pak na přetrvávající spolupráci z dřívějších let (Bulharo, Polsko). Na nabídku méně kvalifikovaných prací (Ukrajina, Moldavsko, Rumunsko, Vietnam i Mongolsko) a dále pak i na otevření trhu práce pro jiné státy, kdy s pracovními silami přichází do ČR i kapitál (Německo, Spojené království, Francie, Spojené státy aj.).

Koncem roku 2011 bylo na území ČR zaevidováno na pracovních úřadech 217 862 pracovníků z ciziny.

Největší část občanů ze zemí Evropské unie (27) tvoří tradičně občané Slovenska Úřady práce jich evidovaly ke konci roku 2011 celkem 106,4 tis., (tj. o 5,7 tis. více než ke konci roku 2010). Z ostatních členských zemí EU vykazuje vyšší počet pracujících pouze Polsko (19,7 tis., meziroční nárůst 0,7 tis.). Obecně by se dalo říct, že se jedná často o muže (67% pracujících).

Jedná-li se o občany ostatních zemí, tedy občany mimo země EU jednoznačně opět již tradičně dominují státní příslušníci Ukrajiny (35,3 tis. osob), jejich počet se však stále snižuje. Ve srovnání s rokem 2010 došlo ke snížení o 6,9 tisíc. Ke konci roku 2011 byl zaznamenán i úbytek občanů z Vietnamu, Moldávie a Mongolska. Výjimku ovšem dosahovaly meziroční nárůsty občanů Ruska (o 0,3 tis.), Číny (o 0,2 tis.) a Kazachstánu (0,1 tis.). I v této skupině cizinců převažují muži (59% pracujících). (ČSÚ, 2012, s. 75)

2.4 Evidence Ministerstva průmyslu a obchodu ČR

2.4.1 Cizinci s živnostenským oprávněním

Dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (Živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, mohou v ČR podnikat cizinci stejně jako občané České republiky, splní-li patřičné podmínky stanovené tímto zákonem. Podnikat mohou cizinci podle živnostenského zákona jako fyzické nebo i právnické osoby. Jako právnické osoby zpravidla zakládají obchodní společnosti nebo družstva podle obchodního zákoníku. Za zahraniční fyzickou osobu se považuje taková osoba, která nemá trvalý pobyt na území ČR. Taková osoba musí mít dle zákona č. 326/1999 Sb. na území ČR povolen pobyt, nejedná-li se o občana členského státu Evropské unie nebo státu, s nímž má Česká republika uzavřenu smlouvu.

Jako **cizinci s živnostenským oprávněním** (dále jen cizinec s ŽO) jsou zahrnuti podnikatelé cizinci s přechodným pobytem nad 90 dnů, podnikatelé cizinci s trvalým pobytem. Dále jsou to osoby, jimž byl udělen azyl nebo doplňková ochrana (dále jen azylanti), občané států EU i Švýcarska, Norska, Islandu a Lichtenštejnska, včetně jejich rodinných příslušníků.

Podnikatelů - cizinců s ŽO – postupně narůstal. K prvnímu poklesu počtu těchto podnikatelů došlo v roce 1998, a to v souvislosti s novelou Živnostenského zákona 1995/286Sb. Ta stanovila přísnější povinnosti předkládat cizincům zákonem stanovené doklady. K dalšímu výraznému poklesu podnikatelů došlo po roce 2001 v souvislosti s přijetím další rozsáhlé novely Živnostenského zákona 1999/356Sb. Zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, se zpřísnily i podmínky pro získání dlouhodobého víza pro podnikání.

Živnostenské úřady podnikatelům - cizincům, v případě nepředložení povinných dokladů pro jejich podnikání, jejich živnostenské oprávnění jednoduše zrušily. To mělo za následek snížení počtu podnikatelů - cizinců jak v roce 1998, tak i v roce 2002. Relativně vysoký nárůst počtu těchto osob se projevil po roce 2003.

K 1. 5. 2004 vstoupila v platnost tzv. euronovela živnostenského zákona 2004/167Sb. Tak došlo k rovnoprávnému postavení občanů EU a občanů ČR. Novela z 1. 7. 2008 (č.130/2008Sb) zeštíhlila obory činností podnikání z 125 na 80 a to vedlo následně ke snížení počtu vydaných živnostenských oprávnění.

Fyzickým osobám ze zahraničí, které měly povolení k pobytu nad 90 dnů, platilo do 31. 12. 2010, že vznik živnostenského oprávnění začíná až zápisem do obchodního rejstříku. Přičemž jiným cizincům podnikajícím na základě Živnostenského zákona (např. občanům EU, občanům států Dohody o EHP, cizincům s trvalým pobytem, azylantům) a cizincům s dlouhodobým pobytem vznikalo živnostenské oprávnění v den ohlášení. Jakmile vstoupil v platnost zákon č. 427/2010 Sb. (1. 1. 2011), tak už právo provozování živnosti vzniká i cizinci, který musí mít legální pobyt v den, kdy nahlásí živnost obecnímu popř. živnostenskému úřadu nebo dnem nabytí právní moci udělením koncese a v případě, že splnil všechny potřebné podmínky včetně jeho trvalého pobytu. Když cizinec obdrží od Živnostenského úřadu výpis o povolení k pobytu pro účely správního řízení, tak mu oprávnění k živnosti nabývá právní moci dnem doložení víza nebo povolením k jeho trvalému pobytu. To musí stihnou nejpozději do tří pracovních dnů ode dne nahlášení jeho trvalého pobytu. (MPSV, 2013)

Cizinců s platným živnostenským listem ze zemí EU přibývalo v letech 2004 – 2005, v ČR jich podnikalo přes 14. tis. V roce 2006 těchto podnikatelů ubylo. Tento proces nebyl však nijak dramatický a lze ho odůvodnit změnou systému lokální evidence (zavádění centrální evidence, vymazání duplicitních údajů aj.). V roce 2007 počet těchto podnikatelů z EU již přesáhl počet z roku 2005. Značný nárůst byl zaznamenán v roce 2008 a ten by se dalo říct, pokračuje dodnes. Většinu těchto podnikatelů tvoří občané sousedního Slovenska (11,4tisíc), méně pak občané Polska (1,7tisíc) a občané z Německa (necelých 1,6tisíc). V roce 2011 takto podnikajících osob ze třetích zemí bylo nejvíce z Ukrajiny (33,7tisíc) což je meziroční nárůst o téměř 4tisíce. Naopak u občanů z Vietnamu došlo k poklesu o (3,8tisíc) na (29,3tisíc).

Z ostatních zemí byl počet cizích státních příslušníků s ŽO přesahujících 1 tisíc osob zaznamenán jen u občanů z Ruska (1,7tis.) a Moldávie (1,5tis.). (ČSÚ, 2012)

Celková zaměstnanost cizinců

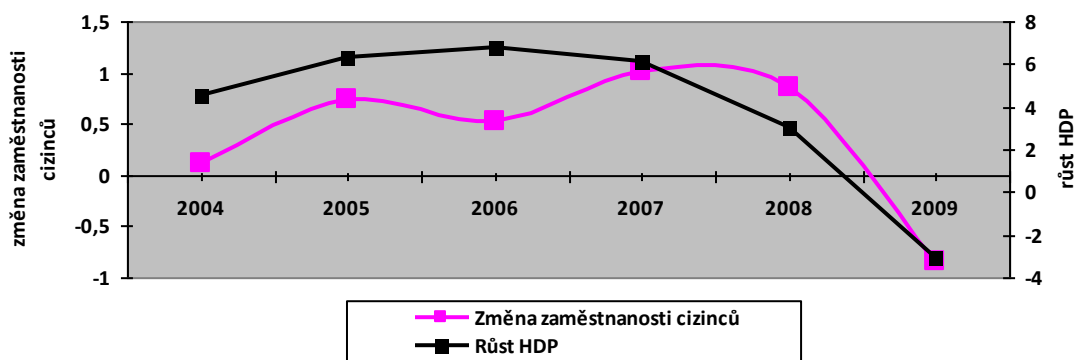
Celkovou zaměstnaností cizinců můžeme rozumět jako součet jednotlivých povolení (platných) k zaměstnání cizinců. Do tohoto počtu se zahrnují cizinci vedení v evidenci krajských Úřadů práce a počet cizinců s ŽO.

2.4.2 Nelegální zaměstnávání

I v roce 2011 vykonávaly pobočky krajských Úřadů práce, stejně tak jako v letech minulých, kontrolní činnost zaměřenou na zaměstnávání cizinců. Tyto probíhaly za pomoci dalších kompetentních orgánů státní správy, jakými jsou (Celní správa, Cizinecká policie, Živnostenské a finanční úřady). V roce 2011 tyto úřady provedly „pouze“ 665 kontrol zatímco pro srovnání například v roce 2010 jich bylo 2333 u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají cizince. Celkem bylo v roce 2011 kontrolováno 2714 osob, což je o 19 089 osob méně než třeba v roce 2007. Tento diametrální rozdíl je dán především změnou techniky – systémem sběru dat, čímž byla dotčena oblast kontroly zahraničních pracovníků. Výstupy dat z tohoto systému evidence, který pracuje v jiné struktuře, nemá k dispozici počty nelegálně zadržovaných pracovníků ze zahraničí, a proto není možné ji adekvátně srovnávat se shromážděnými daty z předchozích roků. Ještě nutno dodat, že v roce 2011 bylo zjištěno u zahraničních pracovníků 1487 porušení zákona o zaměstnanosti. (ČSÚ, 2012)

Počty cizinců, které evidovaly Úřady práce v 2. pol. devadesátých let prudce klesaly a to až na 93,5tisíc osob. Později po mírném vzestupu se jejich počet v roce vyšplhal na 101,2 tis osob, což bylo zapříčiněno zejména odlivem pracujících občanů ze Slovenska. Do konce roku 2004 došlo opět k mírnému nárůstu na 108tisíc osob. Poté došlo k výraznému nárůstu a to k takovému, že ke konci roku 2007 bylo evidováno již přes 240 tisíc zahraničních pracujících. Tento velký nárůst pokračoval i v roce 2008, kdy se počet cizinců zvýšil o 20% na téměř 285tisíc osob. Za tři roky se zvýšil počet pracujících cizinců v ČR téměř dvojnásobně. Z důvodu hospodářské krize v roce 2009 klesl tento počet osob na 215tisíc, v roce 2010 a v roce 2011 činil 217tisíc. Toto navýšení je dáno zejména občany EU, kteří mají v ČR volný přístup na trh práce a nepotřebují tak tedy žádné pracovní povolení. (MPSV,2013)

Z grafu uvedeného níže je patrné jak se hospodářská krize v roce 2009 projevila na zaměstnávání zahraničních pracovníků v České republice. Obdobná situace byla ve všech ostatních zemích EU.

Graf č. 5: Míry zaměstnanosti cizinců a růst/pokles HDP v letech 2004-2009

Zdroj: VUPS, 2013

Počet cizinců v pozici zaměstnanců se odvíjí od situace na trhu práce. Kraje s nízkým procentem nezaměstnanosti uvádějí vyšší počet cizinců, kteří vlastní pracovní povolení nebo jsou vedeni na Úřadech práce. V Praze počet cizinců vzrostl o 3,5 tisíc. Počet cizinců se velmi klesl v Jihomoravském kraji o 6,2 tis. osob. Největší pokles pracujících cizích státních občanů bylo evidováno v okresech Brno-město (o 6,1tis.), Mladá Boleslav (o 0,9 tis.), Hradec Králové (o 0,7 tis.) V některých krajích došlo k mírnému meziročnímu nárůstu počtu cizích občanů (v Moravskoslezském kraji o 1,9 tis., Jihočeském, Libereckém a Plzeňském kraji o 0,4 tis.). Ve Zlínském kraji to bylo o 0,2tis. (ČSÚ, 2012)

Toto snížení počtu bylo zaznamenáno u cizinců z nečlenských států EU, kteří zde byli evidováni jako fyzické, právnické osoby či členové družstev. Na konci roku 2011 bylo z celkového počtu 63,3 tis. občanů nečlenských států EU vedeno na pracovních úřadech 1,9 tis. v roli společníků (3%) a 4,1tis. v pozici členů družstev (6,5 %). Počet cizinců v postavení družstevníků se oproti roku 2010 snížil o 9,5 tisíc osob.

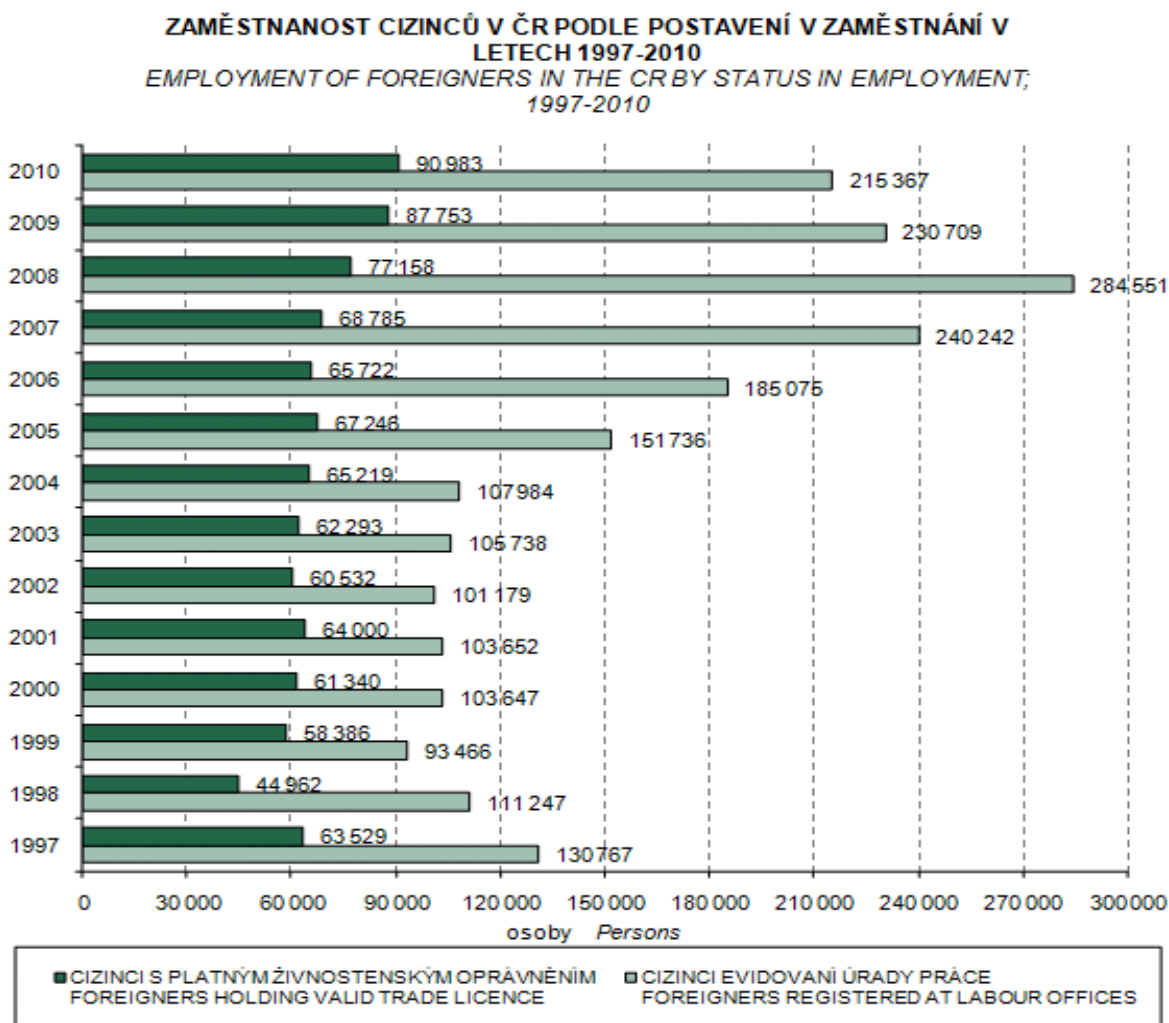
Cizinci s živnostenským oprávněním dosáhli největšího počtu evidovaných osob ke konci roku 1997 a bylo jich 63,3tisíc. Oproti roku 1994 byl tento počet 3,5 krát vyšší. Od roku 2000 má velký vliv na vývoj počtu legálně pracujících cizinců novela, která značně zpřísnila podmínky pro získání víza za účelem podnikání. Tato skutečnost se projevila,

také značným poklesem těchto osob v roce 2002. v roce 2006 bylo evidováno necelých 70 tisíc těchto osob a v roce 2011 došlo již k nárůstu na 93tisíc osob. (ČSÚ, 2012)

2.4.3 Zaměstnanost cizinců v ČR v roce 2011

K **30. 6. 2011** bylo v ČR legálně zaměstnáno 215,5 tis. cizích státních příslušníků. Z toho mělo platné pracovní povolení 40,1 tis. cizinců. Dále 24,7 tis. cizinců bez povinnosti pracovního povolení a 150,7 tis. občanů EU. Počty cizích občanů v postavení zaměstnanců se důsledkem ekonomické krize snížily, ale jejich celkový meziroční úbytek na konci pololetí 2011 byl nižší než v 1. pololetí 2011. Počet cizinců s platným pracovním povolením se snížil o 18,8 tis. Počet občanů EU (včetně jejich rodinných příslušníků) vzrostl o 10,8 tis., počty cizinců bez povinnosti pracovního povolení vzrostly o 5,1 tis. Z hlediska státní příslušnosti bylo v ČR zaměstnáno **nejvíce občanů Slovenské republiky** (103,7 tis.), **Ukrajiny** (36,8 tis.) a **Polska** (19,1 tis.). Největší meziroční **pokles** byl registrován u občanů **Ukrajiny** (11,9 tis.), **Moldavska** (1,4 tis.), **Mongolska** (0,6 tis.) a **Vietnamu** (0,3 tis.). Meziroční nárůst byl zaznamenán mj. u občanů Slovenska (5,1 tis.), Rumunska (2,1 tis.), Bulharska (2,0 tis.), Ruska a Itálie (0,2 tis.). Podíl občanů EU se i vzhledem k úbytku zaměstnanců s pracovním povolením zvýšil (z 64,0 %) na 69,9 %. U cizích státních občanů se v 1. pololetí 2011 projeví změny v oblastní struktuře celkové zaměstnanosti. Nejvyšší **úbytek** zahraničních pracovníků byl zaznamenán především ve stavebnictví (o 9,4 tis.). Propad byl zaznamenán i na trhu s nemovitostmi (o 1,5 tis. osob). Naopak **nárůst** zaznamenalo obchodní odvětví, opravy a motorových vozidel (o 1,6 tis.) a odvětví informační a komunikační činnosti (o 1,1 tis.). Vyšší zastoupení žen proti mužům uvádějí zdravotnická a sociální zařízení (73,6 %), odvětví veřejné správy, obrany, sociálního zabezpečení (63,5 %) a odvětví stravování, pohostinství a ubytování (55,6 %). Zaměstnávání cizinců převažovalo v manuálních profesích. Podle hodnocení zaměstnání (CZ-ISCO) byly nejpočetněji zastoupeni - pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (24,4 %), obsluha strojů a zařízení, montéři (19,4 %), řemeslníci a opraváři (17,5 %). Více než polovinu (54,0 %) zaměstnaných cizích občanů utvářela věková skupina 25 - 39 roků. Další čtvrtinu tvořila skupina 40 - 54 roků. Věková struktura mužů i žen byla zhruba stejná. V ČR pracují cizinci také jako podnikatelé na ŽO, které vydává Ministerstvo práce a obchodu). (MPSV, 2012)

Jejich jednoduchý statistický přehled poskytuje níže uvedený graf:

Graf č. 6: Zaměstnanost cizinců v letech 1997 – 2010

Zdroj: ČSÚ, 2012

V pololetí 2011 byla zaměstnanost cizinců 93,6 tis., jejich počet se meziročně zvýšil o 4,2 tis. Někteří tak řešili ztrátu zaměstnání, které vykonávali na základě pracovního povolení. Celkový počet zaměstnaných cizinců v České republice s ŽO se tak ve sledovaném období zvýšil. V meziročním srovnání podíl na zaměstnanosti 6,3 % zůstal na úrovni 1. pololetí 2010. (MPSV, 2012).

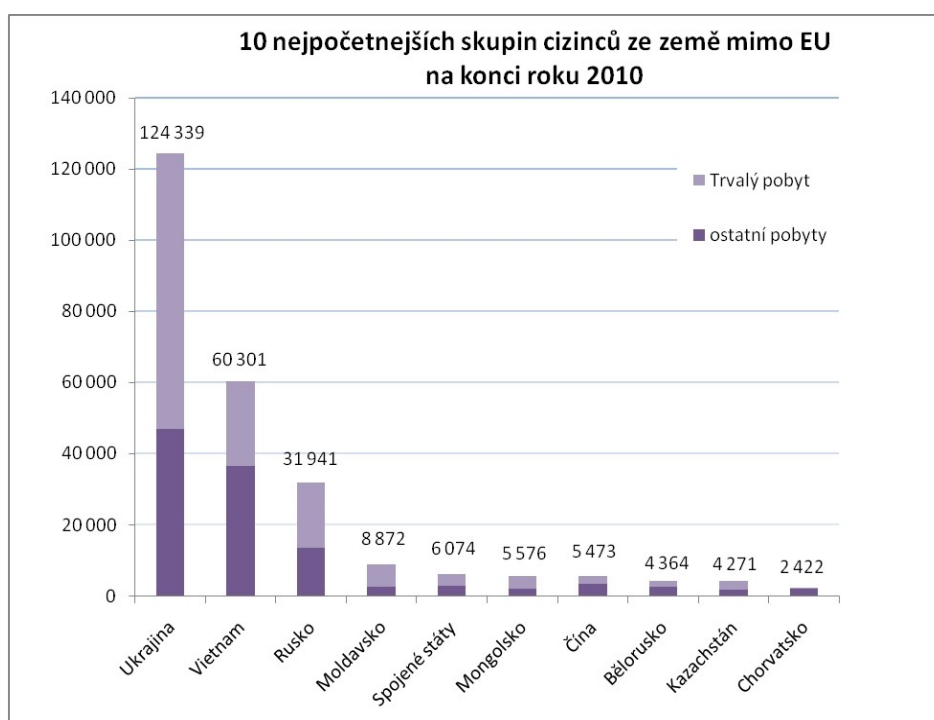
2.5 Početné zastoupení cizinců

Zjistit přesný počet příslušníků různých etnických skupin patří mezi nejobtížnější úkoly demografie z toho důvodu, že neexistují oficiální soupisy, které by zahrnovaly kompletní informace o etnickém složení ČR. Jednou z možných cest je mapování prostřednic-

tvím pravidelného sčítání lidu ČSU (viz Graf č. 7) a dat Ministerstva vnitra ČR (MVČR, 2012).

Cizinci v ČR ze zemí mimo EU (grafické znázornění)

Z jakých zemí k nám přicházejí občané, si můžeme prohlédnout v následujícím grafu vycházejícího ze statistik v roce 2010, kde lze také vyčíst kolik občanů jednotlivých etnik má u nás trvalý pobyt:

Graf č. 7: Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2011

Ve stejném roce se v Česku narodilo 3 104 lidí s občanstvím jiným, než českým. Toto číslo postupně roste od roku 2001, kdy byl počet cizinců narozených na území ČR 879. (MVČR, 2012)

2.6 Cizinci

Český statistický úřad (ČSÚ) uvádí poněkud odlišná čísla. Na konci 2010 zde podle ČSÚ pobývalo 425 301 cizinců, což bylo o 8 004 méně než před rokem. Což jak jsme se již zmínili, souvisí především s legální a nelegální migrací. (ČSÚ)

	Leden 2010	Leden 2011
Celkem obyvatel ČR	10.698.235	10.710.240
Občanů jiných zemí:	457.519	458.966
z toho z EU	48.450	51.349
z toho ze třetích zemí	409.069	407.617

Tabulka č. 1: *Počet cizinců v ČR*

Zdroj: *MVČR, 2012*

V tabulce č. 1 si všimněme dělení migrantů ze zemí EU a ze zemí mimo EU. Nejpočetnější skupiny cizinců však pocházejí z těchto zemí:

<u>TOP 5 ze všech zemí:</u>	<u>TOP 5 ze zemí EU:</u>	<u>TOP 5 ze zemí mimo EU:</u>
1. Ukrajina – 124 339 (-7638)	1. Slovensko – 71 780 (-1686)	1. Ukrajina – 124 339 (-7638)
2. Slovensko – 71 780 (-1686)	2. Polsko – 18 242 (-1031)	2. Vietnam – 60 301 (-825)
3. Vietnam – 60 301 (-825)	3. Německo – 1 871 (+79)	3. Rusko – 31 941 (+1546)
4. Rusko – 31 941 (+1546)	4. Bulharsko – 6 927 (+524)	4. Moldavsko – 8 872 (-1177)
5. Polsko – 18 242 (-1031)	5. Rumunsko – 4 415 (+319)	5. USA – 6 074 (+133)

Tabulka č. 2: *Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR*

Zdroj: *ČSÚ, 2012*

V tabulce je kromě aktuálního počtu cizinců i jejich meziroční úbytek/přírůstek.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 UKRAJINSKÁ MENŠINA

V současné době na území ČR legálně pobývá 397 918 cizinců. (počet k 31. 10. 2012, MV ČR) Jejich počet se každým rokem neustále zvětšuje. V případě Vietnamců a Ukrajinců je to každoroční nárůst přibližně o 20% a ani v dalších letech se nepředpokládá ubývání počtu imigrantů.

Na konci roku 2007 tvořili nejpočetnější komunitu cizinců s povolením k pobytu občané Ukrajiny, jejichž počet přesáhl 120 000 a tvořili více než 30% z celkového počtu cizinců žijících u nás. K poslednímu aktuálnímu datu (31. 10. 2012), byl přesný počet občanů ukrajinského státního občanství 114 481. Jako druzí jsou na celkovém objemu cizinců zastoupeni občané Slovenské republiky (téměř 70 000 lidí), kteří však do tohoto výzkumu nebyli zahrnuti.

Zásadní rozdíly mezi imigranty z Ukrajiny a Ruska:

Velmi často se v České republice setkáváme se **zaměňováním migrantů z Ukrajiny a Ruska**. Naše veřejnost mezi těmito občany nespatřuje téměř žádný rozdíl a žije tak v neustálém omylu. Přestože tyto národnosti mají spoustu společných znaků (historie, náboženství, společnou územní hranici aj.), tak co se týče migrace výše uvedených, tak v ČR mezi nimi panuje diametrální rozdíl. Občané z UA k nám přijíždějí v drtivé většině za prací ve snaze vylepšit si svoji životní ekonomickou situaci, které se jim v zemi původu nedostává. Jedná se o občany spíše s nižším a středním vzděláním. Dalším aspektem je, že jde o migranty ze západní části UA, tedy z Podkarpatské Rusi, jejíž většina území patřila na začátku minulého století, v období 1. Republiky, tehdejšímu Československu. Na tomto území se nenachází téměř žádný průmysl, vyjma dřevařského, který ovšem má taky omezené kapacity v zaměstnávání osob. Jazyková bariéra pro tyto občany neznamena překážku. Tito lidé se v ČR uplatňují především v dělnických a málo lukrativních profesích.

Pokud se jedná o migranty z Ruska, tak ti svým počtem v ČR tvoří pouhý zlomek oproti migrantům z UA. Na rozdíl od migrantů z UA jsou osoby přicházejících z RU do ČR často vysokoškolsky vzdělaní a někteří z nich také velmi bohatí. Stejně tak se liší i důvod proč do ČR přijeli. V jejich případě to bývá hlavně za vzděláním, podnikáním – obchodními aktivitami nebo pro získáním praxe (např. lékaři). Ruští lékaři - specialisté pak často migrují dál do západních zemí jako jsou Německo, Francie, Belgie, Švýcarsko aj.

3.1.1 Situace Ukrajinských migrantů v České republice

Olena Fedyuk ve své stati popisuje pozici ukrajinského migranta v mateřské i cílové zemi. Velká většina ukrajinských migrantů jsou mladí lidé, kteří krátkodobě vyjíždějí za prací do států, které jim nabízejí lepší výdělků než domovská země. Pro státní ekonomiku Ukrajiny jsou oni i jejich rodiny, které zanechali na Ukrajině, důležitým zdrojem příjmů. Ukrajínští pracovníci odjíždějící s cílem zabezpečit rodinu, posílají vydělané peníze zpět do rodné země, a sami se po několika letech práce s našetřenými peněžními prostředky rovněž vracejí, aby zde začali žít nový a lepší život a posílili tak nepravoplánově i státní ekonomiku. Ukrajinská ekonomika se díky vlivu pracovní migrace, tedy odlivu části pracovní síly, přílivu jejich peněz a sílící kupní síly pozůstalých rodin, stává svým způsobem specifickou „tranzitivní ekonomikou“ (Olena Malynovska in Olena Fedyuk). Příkladem fungování takové ekonomiky může být fakt, že například v roce 2000 poslali ukrajínští migranti domů 40 miliard dolarů, což představuje šestkrát větší sumu, než je celý roční státní rozpočet Ukrajiny. (Fedyuk, 2006)

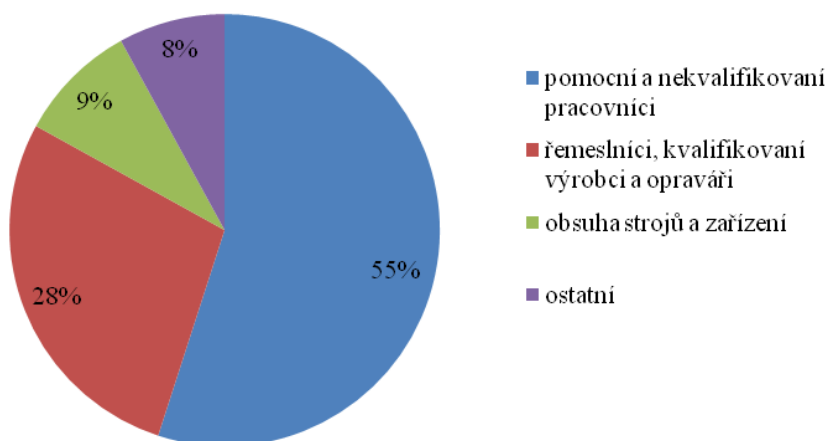
V každodenním kontaktu s většinovou společností není vždy zohledněno, že azy-lanti jsou zde zcela legálně a mají tak většinu práv naprosto stejnou jako občané ČR. Ve většině případů sehrává určitou roli pouze ta skutečnost, že z jejich vzhledu či přízvuku lze usoudit, že jde o cizince přicházejících ze zemí na východ od ČR. (Sczapaniková, 2007, s. 47)

Situace migranta jako jedince je pro něj samotného značně problematická. Žije v podstatě napůl mezi dvěma světy a plně nepřísluší ani do jednoho z nich. Migrant vnímá svůj odchod ze země jako dočasný a brání se jakýmkoli snahám a pomoci státu o jejich asimilaci a integraci mezi členy majoritní společnosti. Díky vědomí podstaty a účelu jejich migrace, ve které shledávají pouze krátkodobé řešení jejich životní situace, je pro ně typické zachovávat si původní kulturu a jazyka, což jim znesnadňuje zlepšování jejich postavení v cílové zemi, ať už pro ně samé nebo pro ostatní později přicházející ukrajinské migranty. „Mnoho pracovních migrantů tedy vnímá svou situaci jako dočasnou, žije a pracuje v relativně uzavřených komunitách a s přijímající společností se stýká pouze z nutnosti.“ (Fedyuk, 2006)

Podle Fedyuk se ukrajinské minority v cílových zemích EU stávají téměř „neviditelné“, je hlavní příčinou jejich častého nelegálního pobytu a také nezájmu o zákonnou legitimizaci jejich pobytu, práce a života v cílové zemi především EU.

3.1.2 Ekonomická aktivita občanů z Ukrajiny v ČR

Ukrajinci jsou v 74% (MPSV ČR – SSZ, MPO ČR) ekonomicky aktivní v postavení zaměstnanců a zastávají zejména nižší manuální pozice. To potvrzují analýzy klasifikace zaměstnanosti (KZAM) MV ČR, kde bylo zjištěno, že 55% občanů Ukrajiny evidovaných na úřadě práce bylo zaměstnáno jako pomocní a nekvalifikovaní dělníci. Rozložení pracujících Ukrajinců podle KZAM ukazuje Graf č. 8.

Graf č. 8: Ekonomicky aktivní občané Ukrajiny v ČR podle KZAM k 31. 12. 2006,

Zdroj: MVČR

Drbohlav, Ezzeddine-Lukšíková (2004) uvádějí, že nejtypičtější vykonávanou prací u Ukrajinců jsou manuální dělnické profese a u žen uklízení a práce šičky.

Toto tvrzení se shoduje i se závěry výzkumů ukrajinské komunity v ČR (Drbohlav, Janská, Šelepková, 2001), podle které zde občané Ukrajiny vykonávají nekvalifikované manuální práce, nejvíce ve stavebnictví (tedy dle klasifikace KZAM třída 9).

Jak již bylo zmíněno, Ukrajinci často získávají živnostenské povolení, a to hlavně pro činnost ve stavebnictví, ale ve skutečnosti jde o tzv. samo-zaměstnávání, tedy provádějí práci jako klasičtí zaměstnanci. Mimo to často vyhledávají práce skrze ukrajinské zprostředkovatele, kteří jim zajišťují na krátkou dobu zaměstnání u českých firem (taková forma spolupráce je nezřídka kdy spojována s vykořisťováním pracovníků a nelegální, zaměstnáváním a s ní související trestnou činností).

3.1.3 Ukrajinská menšina z pohledu občanů ČR

Výzkum M. Rákoczyové a R. Trboly (2008) se zabývá povědomím české populace o dlouhodobě usazených etnických menšinách na území ČR. V tomto výzkumu bylo zjištěno, že česká veřejnost vnímá ekonomické aktivity Ukrajinců velmi zjednodušeně a v jejím povědomí jsou zapsány zejména jako činnosti spojené s manuálními dělnickými profesemi. Ženy jsou zpravidla spojovány s pracemi ve výrobě a muži s pracemi ve stavebnictví. Povědomí o situaci Ukrajinců na trhu práce má česká veřejnost dále silně spjaté s nízkými mzdami, vykořisťováním, špatnými sociálními podmínkami a klientským systémem.

Mezi azylanty panuje shoda, že také média hrají v procesu integrace do společnosti dosti klíčovou roli. Protože významně ovlivňují úroveň informovanosti a podílí se tak na formování předsudků (jak pozitivních, tak negativních) většinové populace uprchlíků. Ve vztahu k médiím tak převládá mezi azylanty kritický pohled. Obecně mezi azylanty ze zemí bývalého východního bloku panuje názor, že média v ČR vytvářejí negativní obraz o cizincích. Specifická kritika se tak snáší i na novináře, kteří sice mají zájem zobrazovat uprchlíky a jejich kulturu i tradice, ale nedokáží si s nimi spojit nic jiného než témata jako jsou tradiční kuchyně a některé zvyky. (Sczepaniková, 2007, s. 44)

Česká společnost tedy považuje ukrajinskou menšinu, která se uplatňuje spíše na špatně placených a málo prestižních pracovních pozicích, za nepříteli úspěšnou na trhu práce. „Jen výjimečně měli dotazovaní povědomí o vysoce kvalifikovaných Ukrajincích, kteří zastávají pozice jako primář, duchovní, učitel... Obecně lze říci, že lidé nejčastěji spojují pracovní migrace s dělnickými profesemi, v nichž se uplatňují zejména lidi přicházející ze zemí východně od ČR.“ (Rákoczyová, Trbola 2008, s. 23)

4 VÝZKUMNÉ CÍLE

4.1 Cíl výzkumu

Jako hlavní výzkumný cíl byl zvolen spokojenost kvality života migrantů přicházejících z UA do ČR a žijících ve Zlínském kraji.

Práce má za cíl bližší seznámení s Ukrajinskou menšinou v rámci ČR ve srovnání s některými jinými etniky, také si ukážeme zásadní rozdíly mezi Ukrajinskými a Ruskými migranty, protože v naší společnosti tyto odlišnosti jsou vnímány smíšeně a většina občanů má značně zkreslené informace o těchto skupinách migrantů a často jich zaměňuje. Základní výběrový soubor pro tuto část práce tvoří všichni migranti v České republice. Ukrajinskou skupinu migrantů jsme si vybrali jako výběrový soubor jelikož jeho etnikum nacházející se na našem území je nejpočetnější a lze předpokládat, že tak budeme mít i zároveň dostatek jednotlivých objektů pro stanovení objektivních výzkumných cílů.

Jako výzkumný projekt a jeho dílčí cíle bychom vytyčili poznatky týkající se migrantů, zaměříme se na kritéria - nejčastější důvody pro imigraci a jaké si kladou cíle a jaký pohled na tyto skupiny mají obyvatelé naší země.

4.2 Výzkumný cíl a výzkumné otázky (VO):

VO 1:

Jaké jsou specifika důvodů pro příchod jednotlivých migrantů z UA do ČR?

VO2:

Jaké jsou podmínky přijetí majoritní společností?

VO3:

V čem spočívá rozdílnost jednotlivých kultur?

VO4:

Jaká je politika zaměstnanosti a uplatnění se na trhu práce pro migranty z UA?

Pro cíl tohoto projektu jsem si zvolil popis kvalitativní metody, která se bude opírat o výzkum provedený pomocí rozhovoru a strukturovaně kladených otázek imigrantům z UA, kteří žijí v ČR.

4.2.1 Polostrukturovaný rozhovor

Podařilo se nám kontaktovat 4 občany Ukrajiny, kteří žijí již delší dobu na území České republiky ve Zlínském kraji. Rozhovory byly vedeny na základě předem připravených strukturovaných otázek. Každý z účastníků rozhovoru byl předem seznámen cílem rozhovoru a také o tom, že rozhovor bude zaznamenán na zvukovém elektronickém zařízení a bude sloužit pouze pro účely bakalářské práce. Rozhovory byly vedeny vždy v respondentovi známém prostředí, tedy tam kde se běžně pohybují, povětšinou v jejich domovech a blízkém okolí.

Celkový počet jednotlivých kladených otázek byl 23.

Seznam kladených otázek:

1. Za jakým účelem jste do ČR přijeli?
2. Proč se stala cílovou zemí právě ČR?
3. Jak jste prožíval/a první měsíce po příjezdu do ČR?
4. Kdo Vám byl nápomocen při vyřizování potřebných dokladů?
5. Jak jste si hledal/a práci?
6. Kde jste bydleli po příjezdu do ČR?
7. Dostal/a jste se v ČR do nějaké konfliktní situace, pokud ano, do jaké?
8. Setkal/a jste se s projevem diskriminace (třeba i děti ve škole apd.)?
9. Jak moc je dle Vašeho názoru odlišná kultura v ČR od UA?
10. Činila Vám potíže jazyková bariéra?
11. Co náboženství, dodržujete tradice (Vánoce, svátky) dle ČR nebo UA)?
12. Jak jste se vyrovnal/a s novou identitou?
13. Jak Vás přijalo okolí, lidé v práci, sousedé aj.?
14. Našel(a) jste si práci v oboru?
15. A co Vaše děti, jak vnímají rozdíl kultur a vnímají vůbec nějaký rozdíl ?
16. Jak často navštěvujete zemi původu (rodinu a známé)?
17. Navštěvují oni Vás?
18. Kterou zemi považujete za domov, ČR nebo UA?
19. Kdybyste se měl/a znovu rozhodovat opustit UA, kterou zemi byste zvolil/a?
20. Pokud byste tuto problematiku (opustit UA) řešil/a v dnešní době – vycestoval/a byste vůbec ještě?
21. Víte kolik lidí z UA ve Vašem okolí žije a setkáváte se s nimi?
22. Jak na Vás pohlíží rodinní příslušníci a přátelé na UA – nezávidí Vám?
23. Vrátil/a byste se dnes ještě zpět na Ukrajinu, pokud ano za jakých podmínek?

4.3 Způsob zpracování dat

Vedle klasicky kvantitativně orientovaných výzkumů se v posledních letech u nás stále častěji, ale i ve svět používají kvalitativně orientované výzkumy. Kvalitativně orientované výzkumy vycházejí z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní jednání lidí, proto tyto výzkumy připouštějí i možnost existence více realit. Kvantitativně a kvalitativně orientované výzkumy jsou stavěny často proti sobě jako naprosto vzájemně neslučitelné až protichůdné. Mezi kvalitativně orientované výzkumy patří i metoda „kódování“. (Chráska, 2007, s. 32)

Po provedení polostrukturovaných rozhovorů, byly tyto rozhovory doslovně přepsány ze zvukového záznamového zařízení. Takto zpracovaná data ve formě textu jsem podrobil předem stanovenému systematickému rozboru. Jako vhodnou metodu jsme zvolili metodu kódování (otevřeného kódování).

Pod pojmem kódování rozumíme operace, pomocí nichž analyzujeme získané údaje. Tyto jsou pak dále konceptualizovány a opět seřazovány novým způsobem což slouží jako základ vzniku nové teorie. Kódování je procesem analýzy dat a jeho výsledkem jsou záznamy kódování. Po provedení roztřídění a identifikace jednotlivých částí (např. rozhovorů) můžeme zahájit otevřené kódování.

Pod výrazem konceptualizace údajů se rozumí proces ve kterém se přechází z deskriptivní roviny do roviny ve které nalzáme to, co je skryto za „běžnou deskripci“ zkoumaného jevu. Konceptualizace je postup, při kterém se pokoušíme k popisovanému jevu vytvořit základní výklad umožňující jeho podrobnější a hlubší uchopení. (Mikovský, 2006, s. 228)

Otevřené kódování – významové jednotky se skládají z výrazů, které popisují jednotlivé události (jevy, pocity apd.) *Kategorií* se nazývá uskupení pojmů, které vznikne tím, že porovnáváme a třídíme významové jednotky (např. části textu), v nichž jsou obsaženy tyto pojmy, a snažíme se je tak zjistit či nepatří k jinému podobnému jevu. Jednotlivé významové jednotky se mohou překrývat nebo naopak jinému jevu vůbec neodpovídají. Takovýmto způsobem jsou pojmy řazeny do vyššího řádu. *Vlastnosti* jsou znaky nebo charakteristiky náležející kategorie. *Dimenze* znamená umístění takové vlastnosti na nějaké škále. Proces shromažďování dílčích pojmů nazýváme kategorizace. Kategorie v této fázi práce považujeme za provizorní. Výhodné je, aby jednotlivé kategorie měly co nejpřesnější pojmenování - v tomto případě je možné používat i slangové výrazy, čímž zajistíme i vyšší

autentičnost údajů. Proces kódování má za úkol vyvolávat nalézání nejen kategorií, ale právě i jejich vlastností a dimenzí. To nám následně pomůže identifikovat a popisovat vzájemné vztahy mezi kategoriemi, subkategoriemi a hlavními kategoriemi. Každá kategorie obsahuje několik obecných vlastností, které se mění v rozsahu nějaké škály. Každému výskytu tak náleží dimenzionální profil, který konkrétně znázorňuje vlastnosti jevu v daných podmínkách. Seskupením několika dimenzionálních profilů vzniká vzorec – pravidelnost. (Mikovský, 2006, s. 229)

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

Práce se zabývá obecně migrací občanů v zemích EU se zaměřením na Českou republiku. Výzkumná část je zaměřena na občany Ukrajiny, kteří žijí a pracují na území ČR ve Zlínském kraji již delší dobu, více než deset roků. Respondenti tohoto výzkumu byli náhodně vybraní občané UA, kteří zde žijí legálně, mají pracovní povolení a někteří i české občanství. Pro zachování jejich anonymity budou tito občané vystupovat nikoliv pod svými jmény, ale každému z nich bylo přiděleno kódové označení. Toto kódové označení zároveň přispělo k jejich větší ochotě rozhovory uskutečnit. Před započítím rozhovorů, byl každý respondent jednotlivě seznámen s důvodem vedení rozhovorů, zaměřením a cílem výzkumu. Zároveň byli požádáni o souhlas k monitorování zvukovým záznamovým zařízením. Žádný z těchto respondentů neodmítl, tudíž jsou všechny rozhovory zaznamenány na nosiči zvukových dat, tedy na CD. Dále pak byli všichni seznámeni s tím, že výzkum je anonymní.

Přesto považuji za důležité, aby byli jednotliví respondenti krátce popsáni, tzn. jejich pohlaví, pracovní zařazení, vzdělání.

Respondent č. 1 (dále jen R1)

Žena, středoškolské vzdělání, české občanství, pracuje jako dělnice ve výrobě. V ČR žije již od roku 1998.

Respondent č. 2 (dále jen R2)

Muž, vysokoškolské vzdělání, pracuje jako programátor, české občanství. V ČR žije od roku 1999.

Respondent č. 3 (dále jen R3)

Muž, vyučený, pracuje jako stavební dělník. V ČR pracuje od roku 1996.

Respondent č. 4 (dále jen R4)

Muž, vzdělání středoškolské, pracuje na pozici mistr stavební výroby. V ČR pracuje od roku 1996.

Vyhodnocení výzkumu a interpretace dat

5.1 Důvody pro příchod jednotlivých migrantů z UA do ČR VO č. 1

Ve výzkumné otázce VOč.1 bylo cílem zjistit, proč migranti z Ukrajiny odcházejí ze svého domova a proč si jako cílovou zemi vybrali právě ČR.

5.1.1 Práce

Nejčastějším důvodem pro vycestování z Ukrajiny do České republiky uvádí většina dotázaných respondentů práci. (R1) *Za prací*, (R3) *Pro práci, no.* (se silný přízvukem), (R4) *Za prac.* Jen (R2) uvedl že, *..původně jsem přijel studovat.* Ten má však oproti ostatním vysokoškolské vzdělání, což poněkud mění situaci na trhu práce, zejména v sektoru programování a výpočetní techniky.

5.1.2 Cílová země ČR

Všichni dotazovaní téměř shodně uvádějí, že si vybrali za cílovou zemi svého pobytu ČR hlavně z důvodu slovanské příbuznosti a podobnosti mentalit obou národů, geografické polohy. (R2) *(váhavě) Ehm. Bylo to blízko, podobná kultura, podobné podmínky, podnebí. Ehm, taková celková podobnost.* Stejně tak vzdálenost hrála důležitou roli, (R1) *Protože byla blíž a jsem dojela jsem na nábor.* Někteří zde měli již své rodinné příslušníky a přátele (R3) *Ehm, protože byl tady z rodiny a on mě sem pozval, jako pracoval a pozval mě sem, takže jsem s ním... on je teď v Americe.* (smích) Jen (R4) uvedl, *... náhodně. Byla prostě příležitost, tak....*

5.1.3 První dny po příjezdu do ČR

Poněkud odlišně respondenti vypovídali o prvních dnech či týdnech strávených v novém prostředí, ve kterém se ocitli po příjezdu do ČR. Každý to vnímal rozdílně a hlavní roli zde hrálo rodinné zázemí v domovské zemi. (R1) na toto téma uvedl, *Katastrofálně.* (smích). *Chyběla mi rodina a byla jsem poprvé úplně sama v cizí zemi.* Obdobně odpověděl i (R4) *Dost blbě* (s úsměvem), *protože neznal řeč a těžko se orientoval v tym... prostředí, protože byl sám na to.* Rodinného známého využil(R3) *Tož nebylo to, protože už jako bylo to za zimy a jako.. ja jsem ... to, byl tu synovec, takže..už bylo to tu lepší, no.* Nejlépe se asi adaptoval(R2), který byl z dotazovaných nejmladší a vyšší vzdělání zde sehrálo zřejmě i svou roli *Chodil jsem do jazykové školy, takže jsem byl mezi ostatníma cizincema, takže to bylo takové trošku nové prostředí, ale v pohodě. Všechno jsem si sám vyřídil.*

5.2 Podmínky přijetí majoritní společnosti VP č. 2

Cílem druhé výzkumné otázky bylo zjistit, za jakých podmínek přijala výše uvedené respondenty zdejší majoritní společnost. Zdali se dotazovaní nedostali do nějaké svízelné situace, např. s projevy diskriminace, popřípadě s nějakými předsudky či negativními postoji. Do těchto situací se mohli dotazovaní dostat snadno a to jak na úřadech, tak i v soukromém osobním životě např. se sousedy, či návštěvě některých společenských zařízení, jako jsou třeba restaurace.

5.2.1 Diskriminace

Co se týče otázky diskriminace, téměř všichni respondenti odpověděli zcela shodně. A výsledek nás vcelku potěšil. (R1) *Ani ne, nás bylo moc, celý autobus, tak jsme si mohli sami mezi sebou povykládat, takže jsme nějak....nějak.* (R2) *Ne.* (R3) *hmmm...do žádné takové jsem se jako...nedostal.* Pouze (R4) odpověděl: *Diskriminace jo byla, sem tam, ale to se vyřešilo, normálně.* Jednalo se spíše o nedorozumění, které vůbec nesouviselo s tím, že (R4) je jiné národnosti.

5.2.2 Sousedé

Některé drobné konflikty byly očekávány ze strany spolubydlících či sousedů. Ani zde se však nevyskytly žádné negativní poznatky. Všichni dotazovaní uvedli shodně na přijetí okolím obdobně jako (R2) *Ano, bez problémů....* Nebo (R1) *No, nás bylo víc a těch lidí v práci míň, takže (smích) nijak jsme to neřešili. Ale v pohodě.*

5.2.3 Bydlení

Jednu z nejobtížnějších problematik migranta považujeme bydlení v cizí zemi, proto nás velice zajímalo, kde jednotliví dotazovaní byli po příjezdu do ČR ubytováni. (R2) odpověděl: *Na internátu u jazykové školy, bylo to spojeno s tím studiem.* (R1) *Na ubytovně.* Někteří cizinci bydleli v pronájmu. (R3) *Na kvartýru, jako pronájem kvartýru...*

5.3 Rozdílnost jednotlivých kultur UA vs. ČR VO č. 3

5.3.1 Jazyk

Obecně při vycestování do cizí země činí problém jazyková bariéra. I tato otázka nás zajímala, protože domluvit v cizím prostředí je velmi stěžejním bodem, který nám může ušetřit spoustu nepříjemností a komplikací. Při letném pohledu na ukrajinštinu (tedy alespoň v psané formě) se tento jazyk jeví jako neslučitelný s naším, neboť používá azbuku. Mluvené slovo je na tom však podstatně lépe a rozdíly se rázem zmenšují. Odlišné jsou nejen slova, ale i přízvuk - důraz kladený na některé samohlásky. Někteří dotazovaní měli zpočátku drobné potíže, (R1) uvedl: *Trošku na začátku, ale teď už myslím jenom ten přízvuk, (úsměvně) no furt tam je.* Stejně tak i (R2) *Tak než jsem se naučil jazyk trošičku, ale pak už ne.* Obdobně i (R3) *Spíš ne, protože jsem mluvil slovensky spíš a pak jsem přešel na čestinu.* A tuto skutečnost potvrdil i (R4) *Ne, teď už ne.* S jazykem se tedy dotazovaní migranti nijak zvlášť nenatrápili.

5.3.2 Náboženství

V dnešní době je globálním tématem odlišnost jednotlivých kultur a to zejména v náboženské oblasti. Obecně je známo, že na UA má největší zastoupení pravoslavná církev, jejíž hlavní postoje a vyznávání hodnot se moc neliší od našeho křesťanství. Odlišné jsou zejména termíny některých svátků (např. Vánoce). Zajímali jsme se o to, kterým kalendářem se migranti z UA v ČR řídí a které tradice tedy dodržují. (R1) *Ani né, já myslím, že ty kultury jsou skoro stejné, jenom ty církevní svátky se slaví nějak trošičku jinak.* Další respondenti uvedli, že slaví svátky dle UA, tak i dle ČR. (R2) *Tak obojí (smích), nějak se to porovná.* (R4) *Snažím se oba.* (R3) *Aji ty, aji ty (se smíchem) protože jsem řekokatolík a řekokatolická....*

5.3.3 Nová identita

Zde jsme hledali odpověď na to, jak se dotazovaní dokázali vyrovnat s přijetím nové identity po příchodu do ČR. R1 na tuto otázku uvedla, že největší dopad pro ni má absence rodinných příslušníků na UA. (R1) *No, ano, ano chybí.* (R2) *Bez problémů, já jsem se začlenil bez nějakých obtíží.* To stejné potvrdili i další, (R3) *Tož já bych neřek, že je nějaká*

nová identita je (smích)...normálně. Jen (R4) se s ní vyrovnával o něco déle: Hmmm....50 na 50. I novou identitu tedy přijali migranti z UA bez problémů.

5.3.4 Děti

Všichni dotazovaní měli vlastní děti, tak jsme zjišťovali, zda vnímají nějaké rozdíly kultury, pokud je tedy vůbec vnímají. (R1) *V tej době jsem neměla děti, teď jsou děti české národnosti, tak už, já jich nezatěžuji takovýma věcmi.* Zde bych jen podotkl, že R1 má české občanství a s dětmi na UA jezdí jen velmi málo. Velmi obdobně je na tom (R2) *No vnímají, ale vnímají to celkem přirozeně, protože se narodily tady, a ...takže ...a nějak necítí nějaký...* (R3) uvedl, že: *No teď by měl jeden přijet, oni studují na vysoké...ale nevím.* Oproti tomu (R4) *Ano, starší kluk tady byl, říkal, že se to docela liší všechno, ale že by ...říkal, že by bydlet tady nechtěl.*

5.4 Politika zaměstnanosti a uplatnění se na trhu práce VO č. 4

Politika zaměstnanosti a uplatnění se na trhu práce, stejně jako celá výkonnost ekonomiky, se za posledních 20 roků poněkud změnila. Zajímaly nás tedy odpovědi na otázky a postoje migrantů z UA v ČR a zda se jejich postoj a pohled na tuto situaci také změnil. Také jak se vyvíjel, počínaje hledáním si práce po příchodu do ČR.

5.4.1 Hledání práce

Jde o poměrně složitý úkol i pro občana ČR, který se pohybuje v jemu známém prostředí. Dá se tedy předpokládat, že pro cizince tohle bude úkol č.1 a to především proto, že práce je jeho jediný hlavní zdroj finančních prostředků. Od tohoto finančního zdroje se pak odvíjí celková životní úroveň migranta a souvisí tak s hlavním důvodem, pro který sem drtivá většina občanů UA vycestovala. Někteří si obstarali práci přes pracovní agenturu stejně jako (R1) *To už bylo domluveno předtím. ... a jsem došla jsem na nábor.* Trochu jinak si sháněl práci (R2) *Normálně, na inzerát v novinách.* Ale vesměs všichni zde měli práci domluvenou předem nebo alespoň daný příslib. (R3) *Spíš on to hledal, a my jsme byli s jednou firmou Tiger service, jako česká firma a já jsem byl zaměstnanec nejdřív.* (R4) *Já už jsem měl domluvenou tu práci, právě že jsem přijel hned, jako na tu práci. Přes známýho.*

5.4.2 Uplatnění se v oboru

Zajímalo nás i zda li všichni migranti si našli práci v oboru, ve kterém pracovali v domovské zemi, nebo kterému se vyučili či jej vystudovali. (R1) *Ne, ze začátku ne, ale teď postupem času ano. Ta filiálka zkrachovala, tak jsme museli přejít teda do oboru.*

(R2) *Ano.* (bez zaváhání), stejně tak i (R3) *No, tož, našel.*

Někteří však takové štěstí zpočátku neměli jako např. (R4) *Ne, začal jsem v jiným oboru dělat. Pak jsem až začal dělat ve svém oboru a předtím prostě jsem začal dělat zahradničinu, což mě se zalíbila, pokračoval jsem tím, skoro deset roků jsem to dělal a mezi tím dělal také zednickou, svou práci, což to bylo jako docela dobrý, čím víc člověk zná, tím líp.*

5.4.3 Současné pracovní příležitosti a jejich ohodnocení

Na závěr jsme dali možnost se jednotlivým respondentům vyjádřit, jak hodnotí svoji současnou životní situaci v ČR a pokud by měli možnost „vrátit čas“ zdali by ještě vycestovali z UA a eventuálně kam. Jejich reakce budou pro spoustu lidí, kteří se mezi UA menšinou v posledních rocích nepohybují asi docela překvapující. Pokud by znovu vycestovali odpověděl (R1) *Ne! Už ne.* (R2) *Určitě.* Za cílovou zemi by si však vybral (R2) *Například Holandsko.* (R3) *Ted' už asi ne...pokud ano, tak by volil (R3) Ukrajinu...jako jo, opustit? Česko, samozřejmě.* (R4) *Ne, ani náhodou.* (R4) by tak, už neučinil z důvodu toho, že se mu rozpadla rodina. Na tomto stavu se podílelo jeho dlouhodobé odloučení od rodiny, které ta mělo za následek vzájemné se odcizení s jednotlivými rodinnými příslušníky.

5.5 Shrnutí výzkumu

Jak ukazují výsledky analytické části a uskutečněných rozhovorů, hlavním důvodem k migraci cizinců je lepší nabídka práce. V některých případech je Česká republika vybírána záměrně, ovšem v jiných je náhodnou destinací, často spojenou s partnerem českého původu. Jako specifikaci důvodů (VO č.1) pro příchod do ČR uvedli téměř všichni migranti shodně, že hlavním důvodem byla práce s vidinou pozdější vyšší životní úrovně. Problém nečinila ani jazyková bariéra. Ovšem postupem času, jak se mění ekonomická situace v Evropě, se tento důvod pro migranty z UA již nejeví zdaleka tolik atraktivní. Pro mladého muže s vysokoškolským vzděláním se stala hlavním důvodem pro emigraci absence rodinného zázemí v domovské Ukrajině. Z tohoto důvodu by také jako jediný z dotázaných

vycestoval i dnes. Nabídka práce a dobrá pověst České republiky byly hlavními motivy pro výběr země také pro Ukrajinku středního věku. Později se k těmto důvodům pro její setrvání připojilo manželství s českým partnerem. Co se týká (VO č. 2) přijetí majoritní společností, odpověděli všichni stejně, a to že majoritní společnost, tedy občané České republiky přijali výše uvedené migranti bez problémů. Ani jeden z respondentů se nedostal do vážné situace, která by se dala označit za diskriminující. A to jak v zaměstnání, tak i v soukromém životě např. mezisousedské vztahy, veřejné služby, při jednání s jednotlivými úředníky. (VO č. 3) byla zaměřená na rozdílnost kultur a jejich vnímání jednotlivými respondenty a jejich rodinnými příslušníky. Tady se dotazovaní poněkud odlišovali v postojích. Tato odlišnost spočívala spíše v tom, že někteří seznamovali své rodinné příslušníky s oběma kulturami stejným dílem a jiní už tolik ne. Samotní respondenti vidí rozdíl obou kultur snad jen v náboženství, které se však vzájemně nijak nedostává do konfliktu – spíše naopak. Poslední otázka (VO č. 4) měla za úkol zjistit, jak jsou migranti z Ukrajiny úspěšní při hledání si zaměstnání a zdali jim vyhovuje politika zaměstnanost v ČR. Zde se situace lišila mezi jednotlivými respondenty především stupněm jejich vzdělání. Práci jako takovou neměl problém v ČR si zajistit ani jeden z dotazovaných. A to jak vysokoškolsky vzdělaný mladý muž, tak ani vyučený muž ve středních letech pracující jako stavební dělník. Hlavní rozdíl činí však jejich měsíční mzda. Zde se dá říct, že čím vyšší vzdělání, tím je vyšší odměna za práci. Stavební dělníci jsou znevýhodněni zejména tím, že se ve své podstatě jedná o sezónní práci, musejí za práci dojíždět vždy různé vzdálenosti, což do určité míry snižuje ekonomickou efektivitu jejich práce. Na závěr se všichni shodli, že pokud by měli otázku vycestování za prací řešit dnes, tak již by nevycestovali a pokud ano, tak zřejmě už ne do České republiky. Důvodem pro tento postoj je klesající atraktivita mzdového ohodnocení jejich práce v souvislosti s neustále rostoucími náklady na bydlení a žití v České republice.

Při provádění výzkumu nás poněkud překvapila vstřícnost, upřímnost a otevřenost jednotlivých respondentů. Je však pravdou, že po vypnutí záznamového zařízení byli tito sdílnější mnohem více. Mimo záznamové zařízení byli ochotni hovořit i o věcech zasahujících hluboko do jejich soukromí.

6 ZÁVĚR

Přestože se Česká republika v rámci Evropské unie řadí ke státům s poměrně malým počtem cizinců, stejně jako např. Itálie, Litva, Maďarsko, ale třeba i Finsko, stále tak zůstává atraktivní zemí pro spoustu obyvatel zemí celého světa.

Velmi důležitou roli v uplatnění migranta v naší společnosti hraje země jeho původu. Tito nově příchozí si sebou přinášejí kulturu, důležité hodnoty, vazby na své přátele a rodinné příslušníky. Tato skutečnost pak migranty zcela logicky nutí ke konfrontaci s kulturními a společenskými zvyklostmi v České republice a jejich následné vyrovnání se s nimi. K těmto se mohou přidat ještě takové kombinace jako je např. smíšené manželství, setkání s diskriminací a následné komplikace z nich plynoucí. Pro migranty z Ukrajiny hrály hlavní roli při rozhodování se o cílové zemi, nízká jazyková a kulturní bariéra, ale i výhodná geografická poloha, která by byla pro ně výhodná v případě, že by museli nebo chtěli z nějakého důvodu dál do západních zemí EU. Nejčastějším důvodem jak se ostatně potvrdilo i v předchozích výzkumech autorů publikací, ze kterých bylo čerpáno, zůstává nadále hlavním motivem pro migraci pracovní uplatnění a s tím související životní úroveň. Obecně cizinci mají stále silné citové vazby k zemi svého původu a to především proto, že většina z nich tam má spoustu rodinných příslušníků, přátel a známých. Zkušenosti cizinců s pobytem v České republice jsou různé. Na spokojenost pobytu mají vliv různé faktory. Jsou to zejména pracovní uplatnění v České republice, přítomnost partnera, znalost českého jazyka nebo kontakty s dalšími kolegy z rodné země. K této citové vazbě se přidává nově vybudovaná identita formovaná zkušenostmi ze života v České republice. V rámci hodnotového žebříčku dotazovaných migrantů zaujímá velmi vysokou pozici rodina. Oproti minulým rokům se asi nejvíce změnil postoj vůči opětovnému vycestování z domovské země. Jako hlavní příčinu vidí v ekonomickém vývoji jak v ČR, tak i na UA. Hlavní nevýhodu pobytu v ČR v současnost, vidí v neustále rostoucích nákladech na ubytování, energie a služby, což snižuje lukrativnost jejich výdělků v České republice.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BADE, K., J., Evropa v pohybu. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-559-5
- [2] BARŠA, Pavel a Andrea BARŠOVÁ. Přistěhovalectví a liberální stát. Brno: MPU, 2005. ISBN 80-210-3875-6.
- [3] BURCIN, Boris a kol. Demografická situace České republiky. Praha: Slon, 2010. ISBN 978-80-7419-024-7.
- [4] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), Cizinci v České republice. Praha: Oddělení pracovních sil, migrace a rovných příležitostí, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.
- [5] DRBOHLAV, Dušan. Migrace a imigranti v Česku. Praha: Slon 2010. ISBN 978-80-7419-039-1.
- [6] GABAL, Ivan a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ, Migrace v rozšířené Evropě. Praha: 2002. ISBN 80-238-9199-5.
- [7] CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] KALIBOVÁ, Květa. Demografie nejen pro demografy. Praha: Slon 2009. ISBN 978-80-7419-012-4.
- [9] LIĐÁK, Ján. Mezinárodní migrace a Evropa. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky 2010. ISBN 978-80-86879-24-6.
- [10] MASSIMO, Livi Bacci. Populace v evropské historii. Praha: NLN s.r.o, 2003. ISBN 80-7106-495-5.
- [11] MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s. 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [12] RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Praha: SLON 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.
- [13] SLÁDEK, Karel. Ruská diaspora v České Republice. Příbram: Nakladatelství Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-90-87378-49-6.

- [14] SCZEPANIKOVÁ, Alice. Cizinci, našinci a média. Praha: multikulturní centrum Praha, o. s, 2007. ISBN 80-239-8475-6.
- [15] SZALÓ, Csaba. Transnacionální migrace. Brno: CDK, 2007. ISBN 978-80-7325-136-9.
- [16] TOMEŠ, Igor. Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: Socio-press, spol. s. r. o, 2001. ISBN 80-86-484-00-9.

Internetové zdroje:

- [1] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2012. *Zaměstnanost*. [online]. [cit. 2013-2-16].
Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_zamestnanost
- [2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2012. [online]. [2013-2-10]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/1414-12-r_2012
- [3] EUROSKOP, 2012. *Monitoring legislativy*. [online]. [cit. 2013-2-17]. Dostupné z:
<https://www.euroskop.cz/8468/2305/clanek/memo-schemata-rozhodovacich-procedur/>
- [4] FEDYUK, Olena, 2006. *Ukrajínští pracovní migranti: pohled prizmatem stereotypů*. [online]. [cit. 2013/2/14]. Dostupné z: <<http://www.migrationonline.cz>>
- [5] MIGRACEONLINE, 2013. Média o migraci. [online]. [cit. 2013-2-15]. Dostupný z: <http://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/migrace-obyvatelstva-a-prace/>
- [6] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2013. [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z:
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011p1/analyza1p2011.pdf
- [7] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2013. [online]. [cit. 2013-1-14]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7854/tz_131109a.pdf
- [8] VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2013. *Migrující osoby v ČR*. [online]. [cit. 2013- 1-19]. Dostupné z:
www.vupsv.cz/sites/File/publikacni_cinnost/bulletiny/bullNo24.pdf,
- [9] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2013. [online]. [cit. 2013-3-11]. Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/index.php?p=bulletins&site=default>
- [10] MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2012. *Občané třetích zemí*. [online]. [cit. 2012-2-7]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi.aspx>
- [11] MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2012. *Migrace a integrace cizinců*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/azyl-migrace-a-integrace.aspx>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR – Česká Republika

ČSÚ – Český statistický úřad

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

MPO- Ministerstvo průmyslu a obchodu

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MVČR – Ministerstvo vnitra České Republiky

VÚPS – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

UA – Ukrajina

ŽO - živnostenské oprávnění

apod. – a podobně

tis. - tisíc

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1: <i>Vývoj žadatelů v ČR o azyl k 31.12.2011</i>	14
Graf č. 2: <i>Blokové schéma struktury EU</i>	18
Graf č. 3: <i>Zaměstnanost cizinců v ČR</i>	24
Graf č. 4: <i>Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR</i>	28
Graf č. 5: <i>Míry zaměstnanosti cizinců a růst/pokles HDP v letech 2004-2009</i>	41
Graf č. 6: <i>Zaměstnanost cizinců v letech 1997 – 2010</i>	43
Graf č. 7: <i>Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR</i>	44
Graf č. 8: <i>Ekonomicky aktivní občané Ukrajiny v ČR</i>	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: <i>Počet cizinců v ČR</i>	45
Tabulka č. 2: <i>Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR</i>	45
Tabulka č. 3: <i>Seznam kódů</i>	71

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: SEZNAM KÓDŮ

Specifikace důvodů pro příchod do ČR	Přijetí majoritní společností	Rozdílnost jednotlivých kultur	Politika zaměstnanosti a uplatnění se na trhu práce
Práce	Diskriminace	Jazyk	Hledání práce
Cílová země	Sousedé	Náboženství	Uplatnění v oboru
První dny v ČR	Kolegové v zaměstnání	Nová identita	Pracovní příležitosti
	Bydlení	Děti	Pohled zpět

Tabulka č. 3: *Seznam kódů*

PŘEPIS ROZHOVORU Č. 1

Přepis proveden dne 27. 3. 2013 v době od 9.00 hod. do 09.30 hod. z audionahrávky pořízené dne 23. 3. 2013 evidované po č. VN850117.WMA

Za jakým účelem jste do ČR přijela, co Vás sem táhlo?

Za prací.

Za prací. Jenom za prací. Proč jste si vybrala Českou republiku, proč ta se stala cílovou zemí?

Protože byla blíž a jsem dojela jsem na nábor.

Na nábor, přes nějakou zprostředkovatelskou agenturu?

Ano, ano.

Mhm. Jak jste to tady prožívala, ty první měsíce po příjezdu?

Katastrofálně. (smích)

To jako jak?

Chyběla mi rodina a byla jsem poprvé úoně sama v cizí zemi.

Nikdy jindy jste nevycestovala?

Ne, nee, vůbec nikdy.

Dobře, dobře. A kdo Vám tady pomáhal při vyřizování?

Ta filiálka, u které jsem pracovala – nebo firma.

Ano, ano.

No a jak jste si hledala práci?

To už bylo domluveno předtím.

Aha, to už tedy bylo předem.

Ano.

A kde jste po příjezdu bydleli?

V Holešově. Na ubytovně.

S kamarádkamy, nebo...?

Celé autobus, hromadně.

Takže jak jste přijeli...

(smích) Ano, jak jsme přijeli, tak jsme tam bydleli.

Dostala jste se, když jste přijeli do ČR do nějaké konfliktní situace a pokud ano, do jaké?

Ani ne, nás bylo moc, celý autobus, tak jsme si mohli sami mezi sebou povykládat, takže jsme nějak....nějak.

Děti ve škole...a podobně...

V té době jsem neměla děti.

A teď...taky nijak?

Oni jsou české národnosti teď už...takže....

Kdybyste mohla porovnat - jak podle Vašeho názoru je odlišná česká kultura od ukrajinské, je tam nějaký diametrální rozdíl, nebo...?

Ani ne, já myslím, že ty kultury jsou skoro stejné, jenom ty církevní svátky se slaví nějak trošičku jinak.

Jazyková bariéra Vám činila nějaké potíže?

Trošku na začátku, ale teď už myslím jenom ten přízvuk, (úsměvně) no furt tam je.

No, to je v pohodě, si myslím.

Jak jste se vyrovnala s novou identitou, že bydlíte prostě tady, chybí Vám domov, nebo..?

No, ano, ano chybí.

Jak Vás zde přijalo okolí, lidé v práci, sousedi....

No, nás bylo víc a těch lidí v práci méně, takže (smích) nijak jsme to neřešili. Ale v pohodě.

Takže zase žádný problém...

Ne, ne, ani ne.

Našla jste si práci v oboru, kde jste třeba byla vyučena?

Ne, ze začátku ne, ale teď postupem času ano. Ta fliálka zkrachovala, tak jsme museli přejít teda do oboru.

A co Vaše děti, jak vnímají rozdíl kultur, pokud ho vůbec tedy vnímají nějak?

V tej době jsem neměla děti, teď jsou děti české národnosti, tak už, já jich nezatěžuji takovýma věcmi.

Takže oni v podstatě...

V podstatě ne, ne, nevnímají to.

Jak často navštěvujete zemi původu?

Podle možností. (smích)

To je jak často, asi, jednou za rok, za dva roky....

Jednou za rok, za dva roky, za tři...

A na jak dlouho asi?

Na čtrnáct dní, podle prázdnin. Nebo dovolený.

Navštěvují oni Vás někdy?

Ano, ano.

Častěji nebo stejně často?

Ne, podle možností, mamka byla před třema rokama tady, zatím ne, když bude možnost, tak přijede.

Kterou zemi považujete za domov, Českou republiku nebo Ukrajinu?

Teď už momentálně Českou republiku. (úsměv)

Kdybyste se měla znovu rozhodovat, opustit Ukrajinu, kterou zemi byste si zvolila?

Kde je stabilnější ekonomická situace.

Jo, ale jestli byste šla zpátky, zase byste si zvolila Českou republiku, nebo byste šla dál, třeba do Německa?

(váhavě) Do Německa asi ne.

Pokud byste tuto problematiku dneska měla řešit, v současné době, vycestovala byste vůbec z Ukrajiny?

Ne! Už ne.

Víte, kolik lidí z Ukrajiny ve Vašem okolí žije? Setkáváte se s nimi?

Je tady nás dost, ale setkávám se jenom s pár, keré mám z původní práce, ale jinak nevím. Nevím, kolik nás tady žije.

Jak na Vás pohlíží rodinní příslušníci doma na Ukrajině, nezávidí Vám třeba, že se máte, jakoby lepší, nebo máte se vůbec lepší?

Možná trochu aji jo, ale když já přijedu na čtrnáct dní, tak není čas na to.

Není tedy čas.

Není čas.

Vrátila byste se dnes ještě zpět na Ukrajinu, pokud ano za jakých podmínek?

(vážavě) Vrátila, ale musela bych být svobodná a bezdětná, protože děti jsou české národnosti a to už by bylo těžko začínat tam.

Takže v podstatě byste se nevrátila...

(smích) Nevrátila.

Tak jo. Děkuji za rozhovor.

PŘEPIS ROZHOVORU Č. 2

Přepis proveden dne 27. 3. 2013 v době od 16.00 do hod. 16.20 z audionahrávky pořízené dne 23. 3. 2013 evidované po č. VN850118.WMA

Rozhovor bude pouze ten pro bakalářské práce, pro výzkumnou část, nikde to nebude publikovaný, zveřejňovaný, je to anonymní, takže nebude to žádný pod jménem a budeš tam vystupovat jen jako respondent č. 1, 2 a tak. Takže jestli mi můžeš říct:

Za jakým účelem jsi přijel do České republiky?

Původně jsem přijel studovat.

Mhm. Studovat. Proč sis vybral za cílovou zemi právě Českou republiku?

(váhavě) Ehm. Bylo to blízko, podobná kultura, podobné podmínky, podnebí. Ehm, taková celková podobnost.

Jak jsi prožíval první měsíce pro příjezdu do České republiky.

Chodil jsem do jazykové školy, takže jsem byl mezi ostatními cizinci, takže to bylo takové trošku nové prostředí, ale v pohodě.

Kdo ti byl nápomocen při vyřizování potřebných dokladů?

Všechno jsem si sám vyřídil.

Sám. Nebyly tam nějaké komplikace, hledání...

Ne, bez problémů.

Jak sis hledal práci?

Normálně, na inzerát v novinách.

Na inzerát v novinách...

(smích) Ani jsem moc nehledal.

Kde jsi bydlel po příjezdu do České republiky?

Na internátu u jazykové školy, bylo to spojeno s tím studiem.

Dostal jsi se v ČR do nějaké konfliktní situace?

Myslím, že ani ne.

Okolí přijalo bez problémů...

Ano, bez problémů....

Setkal ses s projevem nějaké diskriminace, třeba tvoje děti ve škole, ve školce...

Ne.

Ne. Jak moc je podle tvého názoru odlišná kultura České republiky od ukrajinské.

Moc ne, ale trošičku je cítit jiné vyznání, nebo ta církev, ale jinak je to docela podobný. Je trošku jiná mentalita, ale tak všude je jiná mentalita, v každé zemi.

Činila Vám potíže jazyková bariéra.

Tak než jsem se naučil jazyk trošičku, ale pak už ne.

Takže bylo to takové příbuzné...

Bylo to, ano, takový příbuzný, docela rychlý, plynulý potom ten...

Co se stýče náboženství, dodržujete tradice, Vánoce, svátky dle ČR nebo dle ukrajinských zvyklostí...

Tak obojí (smích), nějak se to porovná.

Jak jsi se vyrovnal s novou identitou tady v České republice?

Bez problémů, já jsem se začlenil bez nějakých obtíží.

Takže zase okolí přijalo. S tím souvisí i další otázka, jak Vás přijalo okolí, lidé v práci, sousedé a jiní?

Jako svého.

Našel jste si práci v oboru?

Ano. (bez zaváhání)

Jako co?

Mmm programátorství.

A co Vaše děti, vnímají nějak rozdíl kultur, nebo vnímají vůbec nějaké rozdíly, že jsou, že tatínek je prostě...

No vnímají, ale vnímají to celkem přirozeně, protože se narodily tady, a ...takže ...a nějak necítí nějaký...

Nemají s tím problém...

Tak!

Jak často navštěvujete svoji rodnou zemi, rodinu, známé...

Zhruba jednou do roka.

Navštěvují oni Vás?

Taky tak.

Kterou zemi považujete za domov, Českou republiku nebo Ukrajinu?

Tak to zemi, ve které jsem se narodil.

Kdybys se měl znovu rozhodovat – opustit Ukrajinu – kterou zemi bys zvolil?

Například Holandsko.

Holandsko, dobře. Pokud bys tuto problematiku řešil v dnešní době, vycestoval bys vůbec ještě?

Určitě.

Určitě ano... Víš, kolik lidí z Ukrajiny v tvém okolí žije? Setkáváš se s nimi?

Ehm...vím o jednotkách případů, ale nijak moc, myslím, moc jsme se nějak jsem se nesblížili.

Jak na tebe pohlíží rodinní příslušníci a přátelé doma, nezávidí ti, že jsi v České republice? Oni, že se mají třeba hůře, tedy pokud se mají hůř...

Myslím, že ne.

Nezávidí ti, nemáš ten pocit...

Ne.

Vrátil by ses dnes ještě zpět na Ukrajinu a pokud ano, za jakých podmínek.

Myslím, že už ne.

Už ne. Tak děkuji za rozhovor.

PŘEPIS ROZHOVORU Č. 3

Přepis proveden dne 27. 3. 2013 v době od 16.30 do hod. 16. 55 z audionahrávky pořízené dne 25. 3. 2013 evidované po č. VN850119.WMA

Je to jen pro účely bakalářské práce, nemusíte mít vůbec žádný strach, budete tam vystupovat jako respondent 2, 3 a takhle. Takže:

Za jakým účelem jste přijel do České republiky?

Pro práci, no. (se silný přízvukem)

Pro práci. Proč se stala cílovou práci zrovna Česká republika?

Ehm, protože byl tady z rodiny a on mě sem pozval, jako pracoval a pozval mě sem, takže jsem s ním... on je teď v Americe. (smích)

Jak jste prožíval první měsíce po příjezdu do České republiky.

Tož nebylo to ono, protože už jako bylo to za zimy a jako.. ja jsem ... to, tu byl to synovec, takže..už bylo to tady lepší, no.

Kdo Vám byl nápomocen při vyřizování potřebných dokumentů?

Tož, ten synovec.

Synovec. Jak jste si hledal práci?

Spíš on to hledal, a my jsme byli s jednou firmou Tiger service, jako česká firma a já jsem byl zaměstnanec nejdřív.

Kde jste bydleli po příjezdu do České republiky?

Na kvartýru, jako pronájem kvartýru...

pronájem..

pronájem, no.

Dostal jste se po příjezdu do ČR do nějaké konfliktní situace, a pokud ano, do jaké?

hmmm...do žádné takové jsem se jako...

...nedostal.

Setkal jste se s projevem diskriminace? Třeba Vaše děti tady ve škole, pokud máte?

Nemám tady děti...

...sousedí...?

byla jenom manželka jednou a vždycky bylo v pohodě, nic nebylo.

Jak moc je dle Vašeho názoru odlišná kultura v ČR od UA?

Tož od naší moc ne protože (smích) já su z Podkarpatské Rusi třeba, tam jsme byli kdysi Československo takže nevím, je.. v něčem sú nějaké rozdíly a moc velké nejsou jako.

Činila Vám potíže jazyková bariéra?

Spíš ne, protože jsem mluvil slovensky spíš a pak jsem přešel na češtinu.

Co náboženství, dodržujete tradice (vánoce, svátky) dle ČR nebo UA?

Aji ty, aji ty (se smíchem) protože jsem řekokatolík a řekokatolická...

Jak jste se vyrovnal s novou identitou tady?

Tož já bych neřek, že je nějaká nová identita je (smích)...normálně.

Jak Vás přijalo okolí, lidé v práci, sousedi aj.?

Jo, v pohoda. Mám spoustu kamarádov.

Našel jste si práci v oboru?

No, tož, našel.

A co Vaše děti, jak vnímají rozdíl kultur a vnímají vůbec nějaký, pokud tedy s vámi tady žijí.

No teď by měl jeden přijet, oni studují na vysoké...ale nevím,

na Ukrajině...

na Ukrajině. Chtěl by se podívat, to bych pak řek ten názor, no.

Jak často navštěvujete zemi původu (rodinu a známé)?

Skoro každý měsíc.

Skoro každý měsíc. Navštěvují oni Vás?

Ne. Manželka jednou navštívila.

Kterou zemi považujete za domov ČR nebo UA?

Ukrajinu, samozřejmě. (úsměv)

Kdybyste se měl znovu rozhodovat opustit UA, kterou zemi byste si zvolil?

Ukrajinu...jako jo, opustit? Česko, samozřejmě.

Zase do Česka, jo?

Mhm.

Pokud byste tuto problematiku (opustit UA) řešil v dnešní době – vycestoval byste vůbec – za prací, nebo, zůstal byste na Ukrajině?

Ted' už asi ne...

...ted' už asi ne, nevycestoval byste...

Mhm.

Víte, kolik lidí z UA ve Vašem okolí žije, a setkáváte se s nimi?

Tož, je dost, no. Kolem takových 10, 20. Do dvacítky znám a setkáváme se spolu.

Jak na Vás pohlíží rodinní příslušníci a přátelé na UA – nezávidí Vám?

Sú různý. Některý závidí, některý ne, některý to berou jako normálně.

Vrátil byste se dnes ještě zpět na Ukrajinu, pokud ano za jakých podmínek?

(odmlka)...tož já se asi stejně vrátím, takže, tady nezůstanu...

takže jenom za prací jste tady...

...noo.

Tak jo, děkuji za rozhovor.

PŘEPIS ROZHOVORU Č. 4

Přepis proveden dne 27. 3. 2013 v době od 17.40 do hod. 18. 10 z audionahrávky pořízené dne 25. 3. 2013 evidované po č. VN850120.WMA

Je to monitorovaný zvukovým zařízením, nikde to nebude uváděný, slouží to jenom pro tu bakalářskou práci, nikde to nebude zveřejněný, jo, jako takhle. Takže:

Za jakým účelem jste přijel do České republiky?

Za prací.

Za prací. Proč se stala cílovou prací zrovna Česká republika?

(odmlka) Tak náhodně.

Náhodně, naprosto náhodně...

... náhodně. Byla prostě příležitost, tak...

..tak jste vycestoval.

..hmm.

Jak jste prožíval první měsíce po příjezdu do České republiky.

Dost blbě (s úsměvem) protože neznal řeč a těžko se orientoval v tym... prostředí, protože byl sám na to.

Kdo Vám byl nápomocen při vyřizování potřebných dokladů?

Známý.

Známý. Jak jste si tady hledal práci?

Já už jsem měl domluvenou tu práci, právě že jsem přijel hned, jako na tu práci.

Takže přes agenturu nebo nějak.

Přes známýho.

Kde jste bydlel po příjezdu do České republiky?

V Postoupkách.

Dostal jste do nějaké konfliktní situace tady v České republice, a pokud ano, tak do jaké?

Ne, nedostal.

Setkal jste se s projevem diskriminace? Třeba Vaše děti ve škole, manželka, pokud tady žijí, nebo pokud tu byli?

Diskriminace jo byla, sem tam, ale to se vyřešilo, normálně.

Jak moc je dle Vašeho názoru odlišná kultura v ČR od UA?

Nu, dost.

Dost?

Dost.

Činila Vám potíže jazyková bariéra?

Ne, teď už ne.

Co náboženství, dodržujete tradice (vánoce, svátky) dle ČR nebo UA?

Snažím se oba.

Snažíte se oba. Jak jste se vyrovnal s novou identitou tady?

Hmmm....50 na 50.

Jak Vás přijalo okolí, lidé v práci, sousedi aj.?

V pohodě.

V pohodě. Našel jste si práci v oboru?

Ne, začal jsem v jiným oboru dělat. Pak jsem až začal dělat ve svém oboru a předtím prostě jsem začal dělat zahradničinu, což mě se zalíbila, pokračoval jsem tím, skoro deset roků jsem to dělal a mezi tím dělal také zednickou, svou práci, což to bylo jako docela dobrý, čím víc člověk zná, tím líp.

A co Vaše děti, jak vnímají rozdíl kultur a vnímají vůbec nějaký rozdíl?

Ano, starší kluk tady byl, říkal, že se to docela liší všechno, ale že by ...říkal, že by bydlet tady nechtěl.

Jak často navštěvujete zemi původu (rodinu a známé)?

Dost málo, obzvlášť teď, když ty rodinný vztahy prostě chcípaly, dá se říct...

...narušilo se to...

...no protože ...dalo se to čekat, protože ta rozlučka, to nepřivedlo nic dobrého.

Navštěvují oni Vás?

Ne, manželka sem tam přijede, na podzim dělala tady a jinak děcka sem, jednou byly tady když byly malé a pak před dvěma nebo před rokem byl kluk tady na návštěvě.

Kterou zemi považujete za domov ČR nebo UA?

No tak, já už to mám relativně 50 na 50 protože tady jsem od roku 96 takže já to beru jako domov svůj, protože tolik roků už jsem tady prožil už, a už něco prostě skutečně prožil a takže počítám, že jak Ukrajina, tak Česká republika – je to můj domov.

Kdybyste se měl znovu rozhodovat opustit UA, kterou zemi byste si zvolil?

No...žádnou bych nezvolil, už bych nikam nejel, protože není to právě....

S tím souvisí druhá otázka, dvacátá...Pokud byste tuto problematiku (opustit UA) řešil v dnešní době – vycestoval byste ještě vůbec?

Ne, ani náhodou.

Víte, kolik lidí z UA ve Vašem okolí zde žije, a setkáváte se s nimi?

No, jak bylo řečeno, tak zhruba, já nevím, těch 15 lidí, co znám tady, ale málo se setkáváme, málo.

Jak na Vás pohlíží rodinní příslušníci a přátelé na UA – nezávidí Vám?

Někteří závidí, kdo to nevyzkoušel, ten závidí, si myslí, že tady peníze hrnu lopatou, nic se nedělá, jenom peníze se berou, a kdo to zná, tak prostě lituje, že odloučil se od rodiny prostě a vztahy se narušují a takový hrozný věci. (smutně)

A poslední otázka. Vrátil byste se dnes ještě zpět na Ukrajinu, pokud ano tak za jakých podmínek?

No, vyloženě jenom boháčem, protože chudým tam není co dělat.

Tak jo, děkuji za rozhovor.

Není zač.